

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

META ŠKVARČ

**Kontrastivna analiza pogovornih oddaj na Radiu Koper in
Radiu Robin s pravorečnega stališča**

Diplomsko delo

Mentor:izr. prof. dr. Hotimir Tivadar

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2016

Zahvala

Hvala mentorju izr. prof. dr. Hotimirju Tivadarju za vse nasvete in strokovno vodenje pri pisanju diplomskega dela.

Hvala urednikoma in celotnima ekipama na Radiu Koper ter Radiu Robin za vse informacije, ki so mi bile v veliko pomoč pri pisanju diplomskega dela.

Ne nazadnje hvala tudi vsem domačim in fantu, ki so mi v času študija stali ob strani in me podpirali.

IZVLEČEK

Kontrastivna analiza pogovornih oddaj na Radiu Koper in Radiu Robin s pravorečnega stališča

V diplomskem delu sem se ukvarjala z jezikom na Radiu Koper in Radiu Robin. Ker gre za nacionalni in komercialni radio, sem preverjala, v kolikšni meri je govor na obeh radiih v skladu s pravorečno normo. Cilj diplomskega dela je bil, da z analizo glasoslovja, oblikoslovja in besedja preverim, ali je jezik na nacionalnem radiu bolj pravorečno pravilen kot na komercialnem in ali se zazna narečna pripadnost voditeljev. Analizirala sem štiri pogovorne oddaje z Radia Koper in tri z Radia Robin. Voditelji na Radiu Koper uporabljajo pravorečno bolj pravilen jezik z vplivi knjižno pogovornega jezika. Na Radiu Robin pa se pri voditeljih poleg značilnosti knjižno pogovornega jezika zazna tudi narečna pripadnost.

Ključne besede: Radio Koper, Radio Robin, pogovorne oddaje, pravorečje

ABSTRACT

Contrastive analysis of two talk shows on two radio stations (Radio Koper and Radio Robin) from the orthoepic point of view

In my Diploma Thesis I dealt with the language used on two radio stations, Radio Koper and Radio Robin. As they are considered to be a national and a commercial radio stations, I checked how much the speech used on both stations corresponds to the orthoepic standard. The aim of the thesis was to prove whether the language used on the national radio station is more correct than the one used on the commercial radio and whether it can be noticed which dialect the conductor is appurtenant to. I tried to prove this by analysing the phonetics, morphology and vocabulary. I analysed four talk shows from Radio Koper and three from Radio Robin. The conductors on Radio Koper use a language that is more correct and contains some elements of the colloquial language. In the case of the conductors on Radio Robin, not only can the characteristics of colloquial language be observed, but also the dialects can be felt.

Key words: Radio Koper, Radio Robin, talk shows, orthoepy

Kazalo vsebine

1. Uvod.....	1
2. Teoretični del.....	3
2.1 Predstavitev radia kot medija v primerjavi s televizijo	3
2.2 Nacionalni in komercialni radio	5
2.2.1 Radio Koper	6
2.2.2 Radio Robin.....	8
2.3 Jezik v govorjenih medijih	9
2.3.1 Govorno izobraževanje.....	10
2.4 Radijske postaje na Primorskem danes	11
2.4.1 Razmerje med slovenskimi in italijanskimi radijskimi postajami	12
2.5 Problem glasbenih kvot in slovenskega jezika.....	15
3. Empirični del.....	17
3.1 Radio Koper	20
3.1.1 Jutranji program	20
3.1.1.1 Glasoslovna analiza.....	20
3.1.1.2 Oblikoslovna analiza.....	20
3.1.1.3 Besedje	21
3.1.2 Dopoldan in pol.....	21
3.1.2.1 Glasoslovna analiza.....	22
3.1.2.2 Oblikoslovna analiza.....	22
3.1.2.3 Besedje	23
3.1.3 Nočni obisk.....	23
3.1.3.1 Glasoslovna analiza.....	24
3.1.3.2 Oblikoslovna analiza	24
3.1.3.3 Besedje	24
3.1.4 Oddaja Sveže modra selekcija.....	24
3.1.4.1 Glasovna analiza.....	25
3.1.4.2 Oblikoslovna analiza	25
3.1.4.3 Besedje	25
3.1.5 Kontaktna oddaja Okrog osmih z Mefom	26
3.1.5.1 Glasoslovje	26
3.1.5.2 Oblikoslovna analiza	27
3.1.5.3 Besedje	27
3.2 Radio Robin.....	28

3.2.1 Oddaja Ozrimo se	28
3.2.1.1 Glasoslovna analiza	28
3.2.1.2 Oblikoslovna analiza	29
3.2.1.3 Besedje	29
3.2.2 Popoldanski program.....	29
3.2.2.1 Glasoslovna analiza.....	29
3.2.2.2 Oblikoslovna analiza	30
3.2.2.3 Besedje	31
3.2.3 Jutranji program	31
3.2.3.1 Glasoslovje	31
3.2.3.2 Oblikoslovna analiza	33
3.2.3.3 Besedje	34
4. Zaključek	35
5. Viri in literatura	38

Kazalo slik

Slika 1: Področje pokrivanja Radia Koper	7
Slika 2: Področje pokrivanja Radia Robin	8

Kazalo tabel

Tabela 1: Število oddaj, opredelitev govorcev, vključenih v analizo	18
Tabela 2: Lastnosti splošnega ali knjižno pogovornega jezika na Radiu Koper.....	35
Tabela 3: Lastnosti splošnega ali knjižno pogovornega jezika na Radiu Robin	36

1. Uvod

»Radio je dobri stari prijatelj, ki pride na obisk, kadar jaz hočem. Vedno mi kaj novega pove, mi dela družbo in z dobro glasbo polepša dan, vendar govori in poje samo, kadar jaz hočem in to, kar je meni všeč. Ta moj prijatelj ima namreč gumbe. Če kriči, ga utišam, če govori neumnosti, menjam postajo, ko ga imam dovolj, pa ga ugasnem« (Ivančič 2012: 11).

V svoji diplomski nalogi se bom ukvarjala z jezikom na nacionalnem Radiu Koper in komercialnem Radiu Robin. Preverjala bom, v kolikšni meri je jezik na obeh radiih v skladu s pravorečno normo. V teoretičnem delu bom najprej z deskriptivno metodo opisala radio kot medij v primerjavi s televizijo in primerjala komercialni in nacionalni radio. Ker se bom v empiričnem delu ukvarjala z jezikom, sem eno poglavje posvetila tudi jeziku v govorjenih medijih in govornemu izpopolnjevanju, ki je obvezno za vse zaposlene znotraj nacionalnega radia. Ker sta oba radia, ki jih bom analizirala, primorska, sem preverila tudi aktualno situacijo radiev na Primorskem. V empiričnem delu bom analizirala sedem pogovornih oddaj (štiri z Radia Koper in tri z Radia Robin), v katerih voditelji, novinarji, moderatorji govorijo prosto. Znotraj vsake oddaje bom analizirala glasoslovje, oblikoslovje in besedje.

Že vse od začetka oddajanja Radia Ljubljana so bili v vlogi napovedovalcev slavisti. Oblikovali so radijski program in že takrat razmišljali o govoru in njegovi vlogi v medijih. V prvih desetletjih je bil radijski program večinoma lektoriran in bran, sčasoma pa se je radijski govor začel približevati govorjenemu, nebranemu jeziku. Mejniki za to je predstavljal začetek oddajanja oddaje Val 202 na drugem programu takratnega Radia Ljubljana. Z oddajami v živo je prihajalo tudi do določene sproščenosti v govoru (Tivadar 2008: 27–28).

Ko so v ospredje prihajale oddaje v živo, se je začel izpostavljeni tudi problem napovedovalcev. Govor na radiu se je sproščal, s čimer je padel nivo govorne pravilnosti. Pojavlja se več napak, ki so posledica večje količine programa, ki poteka v živo. Kljub spremembam v odnosu do govora, je za nastopanje pred radijskim mikrofonom potrebno dovoljenje službe za kulturo govora (več o tem v poglavju 2.3.1) (Tivadar 2003: 288–289).

Alenka Valh Lopert v svojem članku *Skladenjski elementi govorjenega jezika v jutranjem programu komercialnega radia* (2006) piše o tem, da se radio najbolje poveže s poslušalci, če

način govora prilagodi njim, tako se tudi razdalja med novinarji in poslušalci manjša. Dalje v članku *Nacionalni in komercialni radio – jezikoslovčev pogled na radijski jezik* (2009) piše o tem, da predvsem na komercialnih radijskih postajah govorci in voditelji prehajajo iz ene socialne zvrsti v drugo, ob pogovorih z gosti celo do meje zasebnega pogovora; to se lahko kaže tudi pri govorcih na nacionalnem radiu. S spontanim in naravnim jezikom tako pride do boljšega stika med sogovornikoma. Skleпам, da bo spontani in naravni jezik prisoten tudi v analiziranih oddajah.

Cilj diplomske naloge je, da z analizo glasoslovja, oblikoslovja in besedja v pogovornih oddajah preverim, ali je jezik na nacionalnem radiu pravorečno ustrežnejši, kot na komercialnem.

2. Teoretični del

2.1 Predstavitev radia kot medija v primerjavi s televizijo

Zaradi številnih sodobnih elektronskih medijev se zastavlja vprašanje, ali je radio kot medij sploh še aktualen. Toda nove radijske postaje, predvsem lokalne in komercialne, kažejo, da njihovo število raste. Če radio primerjamo s televizijo ali časopisom, ugotovimo, da je na televiziji tudi slika, v časopisu pa lahko zapisano preberemo večkrat. Radio ima samo izginjajoč glas in zaradi tega poslušalec ne more sprejemati kompleksnih ali več sporočil hkrati. Govor radia mora biti zato jasen (Valh Lopert 2013: 76).

Televizija je na Slovenskem nastala konec 50. let 20. stoletja z eksperimentalnim programom iz TV-studia Ljubljana. Z rednim programom televizijskega dnevnika v slovenščini, se je veliko radijskih poslušalcev preselilo k drugemu mediju – televiziji. Radio je kljub temu ohranjal prednost, saj je o dogajanju lahko poročal neposredno s prizorišča, čeprav se je tudi televizija v zadnjem času temu približala (Tivadar 2008: 28).

Napovedi, da bo radio z razvojem televizije odpisan, se niso uresničile in radio ima tudi v sodobni družbi pomemben položaj ter se še naprej razvija in utrjuje. Televizija ima sicer prednost, da informacijo dopolni z vizualnim delom, poleg sluha je namreč prisoten še vid. Tudi z novinarskega vidika je televizijska informacija bolj verodostojna. Marsikomu je televizija prinesla na dom film, gledališče, razstavne galerije in koncertne dvorane. Zaupanje v verodostojnost radia se je vrnilo s pomočjo razvitega nivoja kakovosti novinarske informacije, ki jo je imel radio, kar kaže na to, da je zaupanje močnejši element kot slika (Ivančič 2012: 22).

Razvoj radia in televizije je s seboj prinesel tudi delitev dela in vlog med množičnimi mediji. Medij, ki poda prvo informacijo in jo tudi ovrednoti, je radio. Poslušalca opozori na novico ali zgodbo in s tem sproži dodatne želje in potrebe po izčrpniji informaciji. Dolgo let je imela televizija svojo prvo informativno oddajo šele zvečer in je tako šele takrat informaciji dodala sliko. Časopis (jutranjik) je imel dovolj časa, da je informaciji dodal še razne dopolnitve, analize in komentarje. Prednost časopisa je tudi papir, na katerem informacija ostane zapisana

in se jo lahko pri nadaljnjem komentiranju preveri. Internet vse te oblike združuje in jim daje novo dimenzijo večje kontaktnosti in globalnosti (Ivančič 2012: 23).

Miloš Ivančič, avtor knjige *Radio kot Radio Koper* (2012), kot prednosti radijskega medija našteje naslednje lastnosti: radio je najhitrejši medij obveščanja, saj lahko o dogajanju poroča neposredno s kraja dogodka in za to porabi razmeroma malo časa in energije, manj kot drugi mediji. Tehnično in kadrovsko je manj zahteven in cenejši od televizije, časopisov in tudi interneta. Je tudi najbolj razširjen medij, saj je radijskih sprejemnikov več kot televizijskih, tudi cena radijskih sprejemnikov je bistveno nižja od televizijskih. Sprejemanje radijskih informacij oziroma programa je zelo enostavno, saj ga lahko poslušamo tudi med delom, vožnjo, študijem, rekreacijo. Pri televiziji in računalniku se velikokrat pojavi tudi zasvojenost, ki je pri radiu ni; tudi če se ta pojavi, ni tako moteča, saj zaradi poslušanja radia nisi priklenjen na stol. Ker je radio dvosmerni komunikacijski medij, omogoča takojšnjo povratno informacijo; zato radio osamljenim ljudem velikokrat predstavlja prijatelja, družbo, z njim dobijo občutek participacije. Ker gre za slušni medij, je nenadomestljiv za slepe in slabovidne. Brez težav pa presega tudi upravne, politične in geografske meje – je dober povezovalec narodnostnih manjšin, deluje tudi kot most med narodi. (31–32).

Kljub naštetim prednostim radio ni popoln in univerzalen medij, njegova šibka točka je predvsem ta, da je slušni in trenutni medij. Pomanjkljivosti so podobne kot pri pogovoru: informacije lahko pozabiš, šumi lahko radio preglasijo, ne moreš si pomagati z nebesednimi prvinami in mimiko obraza, omejen je na slušno zmožnost prejemnika, zato je radio kot medij neprimeren za gluhe. Problem radia kot trenutnega medija je, da je to, kar se dogaja v programu, že minilo. Radio poslušas v določenem trenutku in če nisi pozoren, je informacija izgubljena. Preseganje te pomanjkljivosti nudi radio z dostopom do posnetih radijskih oddaj in baz podatkov na spletu. Pomanjkljivost je tudi slab sprejem radijskega signala v hribovitih ali zapostavljenih območjih, kar pa je mogoče odpraviti s kabelskim ali satelitskim signalom ali z digitalizacijo signala (Ivančič 2012: 33–34).

Valh Lopertova pomanjkljivost radia vidi v enodimenzionalnem masovnem mediju, ki je »sposoben prenesti le del totalne multimedijske komunikacije iz naravnega okolja« (2006: 54). Pri tem pa je odvisno od novinarja oziroma voditelja, koliko informacij bodo dobili poslušalci, zato se mora čim bolj izogibati glasovni monotoniji.

2.2 Nacionalni in komercialni radio

Valh Lopertova v svoji knjigi *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru* po Nadi Zgrabljic Rotar razlikuje različne koncepte radia: državni radio (nacionalni, ustanovitelj in lastnik je država), javni radio (skrbi za nacionalno identiteto, različne družbene skupine in interese ter za manjšinske narode), komercialni radio (politično neodvisen, svoboden pri oblikovanju programov), tako imenovani community radio/radio skupnosti (vsebine so vezane na lokalno skupnost, izraža stališča lokalne skupine) in piratski radio (gre za program brez koncesije). Na področju elektronskih medijev sta še vedno najbolj razširjena javni in komercialni radio, oba čim bolj kakovostno izpolnjujeta svoje poslanstvo (2013: 76–77).

Cilji, ki jih ima nacionalni radio, so zastavljeni zelo široko. Tudi odnos do jezika in govora, zakona in normativnih aktov je drugačen kot na komercialnih radiih. Povsod po svetu se veliki nacionalni sistemi radiev srečujejo s konkurenco, padcem programskih standardov in kakovostjo programov. Še vedno pa se od njih zahteva, da obdržijo publiko in visoke standarde (Prav tam, 90–91).

Nacionalnim postajam konkurenco, predvsem v zabavnem programu, predstavljajo komercialne postaje. Te pa morajo biti nacionalnim konkurenčne pri informativnem programu, saj morajo zadovoljiti široko množico in s tem širiti dostopnost do informacij. Ker so politično neodvisne in bolj mobilne, so lahko v določenih političnih situacijah bolj napredne, objektivnejše in tudi bolj aktualne od velikega sistema nacionalnega radia (Prav tam, 94).

Nacionalne radijske postaje razvijajo programe, ki se usmerjajo k določenemu tipu poslušalcev, temeljijo na dolgoletnih izkušnjah in so visoko profesionalni. Ustaljeni kader gradi na kakovosti in še vedno razvija in uvaja novosti. Tudi uredniška politika je stabilnejša, radio se tako bolj približa željam poslušalcev. Nove male in lokalne ter komercialne radijske postaje pa so vedno bolj učinkovite. Hitreje iščejo nove komercialne ali politične niše, gradijo na iščočih mladih kadrih in zapolnjujejo vrzeli v ponudbi zabave in informacij. Ne zanimata jih kultura in vzgoja, politika pa je kvečjemu le komercialno blago (Ivančič 2012: 22).

Razlika med komercialnimi in nacionalnimi radijskimi postajami je tudi kultura govora. Na komercialnih se novinarji voditelji sprašujejo, kakšen jezik naj uporabljajo. Nепrestano so pod

pritiskom komercialne učinkovitosti, zato menijo, da je stik med sogovornikoma večji, če je jezik spontan in naraven. Radio se najbolje poveže s publiko, če način govora prilagodi poslušalcem, s tem se tudi razdalja med novinarji in poslušalci zmanjša. Gre za profitne vidike, ki pa vodijo do nižanja programskih standardov, višanja odstotka zabave in do siromašenja resnejših vsebin ter kulture radia (Valh Lopert 2006: 56).

2.2.1 Radio Koper¹

V okviru Javnega zavoda Radiotelevizija Slovenija oziroma Radia Slovenija so se kot nacionalni radio razvili trije osrednji nacionalni radijski programi: Prvi program, Val 202 in Ars. Poleg tega sta v tem zavodu tudi dva regionalna centra v Mariboru in Kopru. Slednji pripravlja dva radijska programa – Radio Capodistria (program nacionalnega pomena za italijansko narodno skupnost v Sloveniji) in Radio Koper (regionalni radio za primorske Slovence na obeh straneh slovensko-italijanske meje, ki opravlja nacionalno vlogo povezovanja slovenske manjšine v Italiji z matičnim narodom) (Ivančič 2012: 26).

Radio Koper pokriva področje jugozahodne in zahodne Slovenije ter področje slovenske manjšine v Italiji. Program oddaja v slovenščini, sestrška postaja Radio Capodistria pa v italijanščini. Zaradi zgodovinske vpetosti v dogajanje ob meji in posebne pozornosti do manjšine je predvsem radio posebnega nacionalnega pomena. Z oddajanjem je začel 24. maja 1949 zvečer pod imenom Radio jugoslovanske cone Trsta – Radio Trieste zona Jugoslava. Z rednim oddajanjem je začel naslednje jutro. Po ukinitvi Svobodnega tržaškega ozemlja leta 1954 se je združil z Radiem Ljubljana in se preimenoval v Radio Koper. Leto pozneje so ime dopolnili v Radio Koper – Capodistria. Do združitve z Radiem Ljubljana je oddajal v slovenščini, italijanščini in hrvaščini, od leta 1954 do 1979 pa je bil program pretežno v italijanščini, dva kratka slovenska bloka sta bila le v jutranjem in večernem času. Slovenski in italijanski program sta se ločila leta 1979 in dobila vsak svojo oddajniško mrežo, šele leta 1992 pa se je program v slovenščini razširil na celodnevni program. Kot obmejna in manjšinska radijska postaja je imel Radio Koper zelo pomembno vlogo pri zblizevanju sosednjih narodov, še posebej v času hladne vojne. Dolga leta je bil eden izmed treh najbolj poslušanih radiev v Italiji s signalom, ki je segal celo do Afrike. Z osamosvojitvijo Slovenije

¹ Pridobljeno 6. 6. 2016: http://www.rtv slo.si/modload.php?c_menu=4&c_mod=rtvoddajeradio.

je postal organizacijska enota Javnega zavoda RTV Slovenija, dokončno sta se preimenovala tudi oba programa – slovenski v Radio Koper in italijanski v Radio Capodistria.

Radio Koper na enem valu združuje informativni, kulturni, izobraževalni, otroški, glasbeni, razvedrilni in športni program. Program se začne ob 5. uri, konča opolnoči, vmes pa predvajajo tri regionalne informativne oddaje in pet poročil ter govorne in glasbene oddaje v sodobnem, vodenem in kontaktnem programu, ponoči prenaša nočni program Prvega programa Radia Slovenija, ki ga vsak petek tudi pripravlja. Poleg koprskega studia program nastaja tudi v studiu v Novi Gorici.

Radio Koper je najbolj poslušan radijski program na Primorskem, poslušajo ga poslušalci na obeh straneh slovensko-italijanske meje, pa tudi v hrvaški Istri. Po podatkih Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije je Radio Koper 12. na lestvici 15 najbolj poslušanih radijskih programov.² Signal pokriva celotno Primorsko, del Notranjske in tudi Furlanijo Julijsko krajino v sosednji Italiji. Oddajnike ima na Belem Križu, Tinjanu in hišni oddajnik na stavbi Radia Koper. Ti pokrivajo južno Primorsko, oddajnika za notranjsko-kraško regijo sta na Nanosu in v Podgradu in pokrivata južno Primorsko, Kras, del Notranjske s čistim dometom do Domžal in do mejnega prehoda Starod. Severna Primorska ima oddajnike na Skalnici, na Planini pri Ajdovščini, na Kuku in na Kaninu, ki pokrivajo območje Ajdovščine, Nove Gorice, Soške doline in Bovca z okolico.

Slika 1: Področje pokrivanja Radia Koper³

² Pridobljeno 18. 7. 2016: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf.

³ Pridobljeno 18. 7. 2016: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf.

2.2.2 Radio Robin

Radio Robin je severnoprimska radijska postaja s sedežem v Novi Gorici, ki je z ustvarjanjem programa začela leta 1994. Ima tudi status programa posebnega pomena (lokalna radijska postaja), ki tudi narekuje kvantitativno in vsebinsko programsko usmeritev. 20 odstotkov lastne produkcije mora biti vsebinsko vezane na področje slišnosti in se mora nanašati na informativne, kulturne, izobraževalne in druge vsebine. Prav zaradi teh vsebin je radijski program zanimiv predvsem za aktivno in dinamično populacijo prebivalstva, ki si poleg glasbe in zabave želi slišati tudi kakovostno informacijo, v prvi vrsti lokalno, saj jo potrebuje za vsakdanje delo in aktivnosti. Prav lokalne informacije so tudi vodilo radia, ki jih predvajajo vsako uro v informativnem programu. Želijo biti tudi čim bližje poslušalcem, zato imajo med 11. in 12. uro na sporedu oddaje, ki vključujejo lokalno prebivalstvo. Z glasbo želijo zadovoljiti okus ciljne skupine poslušalstva s poudarkom na tako imenovanih pop rock zvrsteh. (Arčon 2015).

Signal Radia Robin pokriva Goriško statistično regijo – področje Vipavske doline, Goriških Brd, Krasa, Banjške planote, Soške doline in italijanske goriške pokrajine do Vidma in uporablja frekvenci 99,5 MHz (področje Nove Gorice) in 100,0 MHz (področje Severne Primorske) (Arčon 2015).

Slika 2: Področje pokrivanja Radia Robin ⁴

Po raziskavi Mediane RM je Radio Robin v obdobju od novembra 2015 do aprila 2016 v ciljni skupini od 10 do 65 let na drugem mestu poslušanosti z 16,4 odstotka.⁵ Največ

⁴ Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.radiorobin.si/o-radiu/poslusanost>.

⁵ Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.radiorobin.si/images/stories/pdf/POSLUSANOST2016.pdf>.

poslušalcev imajo v jutranjem programu med 7. in 12. uro, upad pa je po 18. uri, ko nimajo več programa v živo, ampak posnete oddaje (Arčon 2015).

2.3 Jezik v govornih medijih

Radio velja za množično občilo. Uporablja jezik, ki nam omogoča da nadzorujemo in smo nadzorovani. Mnogi strokovnjaki z različnih področij menijo, da jezik predstavlja moč in instanco oblasti. Prav zato se ga lahko uporablja za vplivanje, prepričevanja, upravljanje, nadzorovanje in dominiranje (Valh Lopert 2009: 770).

Tako kot tiskani mediji, ima tudi radio svoje žanre. Govorec na radiu govor izbira glede na vrsto programa, ki je lahko informativni, znanstveni, športni, zabavni ... Radijski govorni žanri torej definirajo naravo in način govora. V kontaktnih oddajah poklicni govorniki, voditelji prehajajo iz ene socialne zvrsti v drugo. Velikokrat ob pogovorih z gosti (v živo v studio ali po telefonu) prehajajo celo do meje zasebnega pogovora. To je najbolj razvidno na komercialnih radijskih postajah, kaže pa se tudi pri nekaterih poklicnih govornikih na nacionalni radijski postaji. Prav spontan in naraven jezik naj bi poskrbel za boljši stik med sogovornikoma (Valh Lopert 2009: 771–772).

Poleg glasbe je govor najpomembnejši del radijskega programa. Novinar mora tako poleg dobrega in pravilnega pisanja obvladati tudi govor. Poznati mora načela dobrega govora in funkcijske zvrsti. Le tako lahko znotraj različnih žanrov ustvari optimalno komunikacijo s poslušalci, ohrani njihovo navzočnost in pozornost ter poveča stik z njimi. Vse to lahko doseže z duhovitim, poetičnim ali afektiranim govorom, pa tudi s preklapljanjem med različnimi socialnimi zvrstmi, ki seveda ustrezajo določenemu žanru (781–782).

Novinar mora poleg dobrega in pravilnega pisanja obvladati tudi pravila in načela dobrega govora, saj lahko le tako znotraj različnih žanrov ustvarja optimalno komunikacijo s poslušalci in ohranja njihovo navzočnost in pozornost (Valh Lopert 2013: 97–98).

S približevanjem radijskega in tudi televizijskega jezika govornemu – ne branemu jeziku so v ospredje prihajali aktualni dogodki in oddaje v živo. S tem je v govoru prihajalo tudi do sproščenosti. Konec osemdesetih in začetek devetdesetih let se je s procesom demokratizacije

začel tudi razcvet slovenskih govornih in govorno-slikovnih medijev. Pred tem so bili po napovedovalci model in vzor (tudi na nejezikovnem področju). Tudi danes ostajajo najelitnejši del v smislu govora, izgubljajo pa prestižnost med govorniki in poslušalci ter niso več samo napovedovalci, ampak tudi bralci ali voditelji različnih oddaj. Tako kot je na televiziji v TV-novicah v ospredju igrano, naravno branje, se tudi na radiu uvaja podoben princip za čim bolj živo in privlačno branje – govorno branje. Povsem prostega govora je na radiih in televizijah zelo malo, največkrat se pojavlja v pogovornih oddajah z manj zahtevno tematiko (Tivadar 2008: 28–29).

2.3.1 Govorno izobraževanje

RTV Slovenija ponuja pet televizijskih in sedem radijskih programov, ki pomembno vplivajo na oblikovanje jezikovne kulture in kulture govora ter nastopanja. Programi oblikujejo kvalitativne standarde javnega komuniciranja, pri katerih je treba vztrajati in jih zagotavljati. Radio Slovenija je z delovanjem Centra za kulturo govora opravil izjemno delo. Zaveda se, »da je treba radijsko govorno osebnost primerno vzgajati, jo usmerjati in nenehno izpopolnjevati njeno znanje« (Sinkovič 2010: 75). Center za kulturo govora na Radiu Slovenija skrbi za visoko raven radijske govorne kulture in vzgaja ter izobražuje radijske govorne osebnosti. Ker šolski izobraževalni sistem več pozornosti namenja pisni podobi jezika kot govorni, se je pojavila potreba po izobraževanju govorcev. V manjši meri se pravorečja naučimo že v šoli, a ne dovolj za obvladovanje radijskega govora (Prav tam, 75–76).

Center za kulturo govora izobražuje kandidate z uredništev Radia Slovenija, Radia Koper in Radia Maribor. Zaradi omejenih kadrovskega zmogljivosti in Zakona o RTV Slovenija⁶ zunanjih kandidatov ne sprejemajo, čeprav je zanimanje veliko (Prav tam, 77). Zaradi oddaljenosti se kandidati iz obeh regionalnih centrov (koprškega in mariborskega) izobraževanja v Ljubljani udeležujejo v manjšem številu (Prav tam, 78). Andrej Šavko, odgovorni urednik na Radiu Koper, je povedal, da se govornega izpopolnjevanja v Centru za kulturo govora v Ljubljani udeležijo vsi redno zaposleni na Radiu Koper. Izobraževanja se udeležujejo tudi mladi, ki na Radiu Koper sodelujejo v mladinski redakciji, vendar samo, če je

⁶ Zunanji kandidat bi moral Center za kulturo govora zaračunavati šolnino, kar pa je v nasprotju z Zakonom o RTV Slovenija, saj lahko denar pridobiva le iz obveznega RTV prispevka in zakupa programskega prostora z marketinškimi oddajami (Sinkovič 2010: 77).

mesto, ki pripada Radiu Koper, prosto (Šavko 2016); prednost imajo tako redno zaposleni. Za uvajanje mladih na Radiu Koper skrbijo tudi starejši novinarji in napovedovalci.

Tivadar je v članku *Podoba in funkcija govornega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti* opisal izobraževanje v Centru za kulturo govora. Potencialni kandidat se najprej udeleži avdicije (govornega preizkusa). Pogoji za sprejem v izobraževanje so: primeren glasovni register, zdrav glas, kandidat ne sme imeti prehudih narečnih prvin ali govornih napak. Izobraževanj je več vrst in zahtevnosti (za novinarja, za napovedovalca, za novinarja voditelja), zato so tudi pogoji pri izbiranju napovedovalcev še strožji (kandidat mora imeti ustrezno barvo glasu, ob posebej prirejenih besedilih pa se preveri tudi njegovo jezikovno znanje in splošno razgledanost). O tem, kateri kandidati se vključijo v izobraževanje, odloča komisija, ki jo sestavljata mentor in fonetik (2003: 442).

Govorno izpopolnjevanje je sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela in obsega dva semestra. Po koncu prvega semestra mora kandidat uspešno opraviti vmesno avdicijo, kjer komisija preveri njegov napredek v govorni tehniki, preverja pa se tudi znanje iz teoretičnih vsebin. Končna avdicija pa obsega poznavanje celotnega teoretičnega gradiva, kandidat posname tudi krajše besedilo, s katerim se dokaže še govorna primernost za nastopanje pred mikrofonom.

2.4 Radijske postaje na Primorskem danes

Po podatkih, ki sem jih dobila na spletni strani <http://www.akos-rs.si/>, je na Primorskem sedem radijskih postaj. Te so: Radio Koper in Radio Koper – Capodistria (Koper), Radio Capris (Koper), Radio 94 (Postojna), Radio Robin (Nova Gorica), Radio Odmev (Cerkno), Alpski val (Kobarid).⁷

V raziskavi *Poslušanost radijskih postaj*, ki jo je leta 2013 izvedel APEK, Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije, je bila leta 2012 v obalno-notranjski regiji najbolj poslušana dnevna radijska postaja Radio Koper, na Goriškem na dnevni ravni pa Radio 1 in Val 202.

⁷ Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/ra-in-tv-programi?search=search&page=1&vrsta_postaje=ra&imetnik=-1&program_ra=-1&stDovoljenje_ra=-1&status_ra=-1&program_tv=-1&stDovoljenje_tv=-1&status_tv=-1&storitev_avms=&sort=program&direction=ASC#obroba.

V letih 2006–2007 je bila na Goriškem dnevno najbolj poslušana radijska postaja Val 202. Leta 2008 je prvo mesto zasedel Radio Koper, leta 2012 je bil na prvem mestu ponovno Val 202, sledil mu je Radio 1, na tretjem mestu pa je bil Radio Koper.

Radio Koper je bil do leta 2010 v Obalno-notranjski regiji najbolj poslušana dnevna radijska oddaja. Leta 2010 si je prvo mesto delil z radijsko postajo Capris, v 2011 je Capris vodstvo tudi prevzel, leto pozneje pa je Radio Koper ponovno prva dnevna radijska postaja po poslušanosti.⁸

Prav tako v Akosovi (Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije) raziskavi *Analiza radijske ponudbe v Republiki Sloveniji in možnosti za njen razvoj* iz leta 2014 sem dobila podatke o radijskih programih. V raziskavi so radijski programi razvrščeni v seznam glede na odstotek slišnosti med prebivalci Republike Slovenije. Prva tri mesta zasedajo vsi trije programi RTV Slovenija. Na prvem mestu je z 86,76 % tretji program – program Ars, na drugem mestu je Prvi program RTV z 86,69 %, na tretjem mestu pa Val 202 z 86,13 %. Radia, ki ju analiziram v diplomski nalogi, zasedata 22. in 68. mesto. Na 22. je Radio Koper z 9,93 %, Radio Robin pa na 68. z 1,17 %. Pri teh podatkih je treba upoštevati tudi obseg (km²), ki ga pokriva signal radia. Radio Koper pokriva 2434,3 km², Radio Robin pa 129,95 km².⁹

2.4.1 Razmerje med slovenskimi in italijanskimi radijskimi postajami

Direktorat za medije Ministrstva za kulturo je leta 2014 izdal študijo *Pregled medijske krajine v Sloveniji*.¹⁰ Namen študije je bil zbrati podatke iz javno dostopnih evidenc, s katerimi so želeli dobiti vpogled v stanje medijske krajine v Republiki Sloveniji.

Radijske frekvence, ki se danes uporabljajo v Sloveniji, so bile oddane v uporabo že leta 1993, šele pozneje se je uveljavilo podeljevanje prek obveznih javnih razpisov. V naslednjih letih so se razdelile še ostale radijske frekvence, saj je tedanji Zakon za področje

⁸ Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/files/Elektronski_mediji/Medijska_ucilnica/Raziskave_in_analize/2013-10-04-APK107-poslusanost-radijev-in-navade-poslusalcev-porocilo.pdf.

⁹ Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/files/Za_medije/Novinarska_vprasanja/2016/9_6/AKOS-Analiza-radijske-ponudbe-v-RS-in-moznosti-za-njen-razvoj-Junij-2014.pdf.

¹⁰ Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf.

telekomunikacij zahteval objavo najmanj dveh javnih razpisov na leto. Frekvence so se razdeljevale tako, da je bil vsakič ponujen izbor frekvenc, ki so omogočale velika, nepovezana območja pokrivanja. Dodeljevale so se posamično, ena frekvenca vsakemu ponudniku. Slovenski radijski programi uporabljajo radijske frekvence na območju med 87,5 in 108 MHz (FM), pet radijskih postaj pa oddaja tudi na srednjem valu (AM). Ista ali bližnja frekvenca se lahko uporabi šele na določeni oddaljenosti od območja pokrivanja. V nasprotnem primeru prihaja do motenj sprejemanja. Prav zaradi tega je število frekvenc, ki jih lahko uporabljamo, zelo omejeno (34).

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (AKOS) je leta 2014 izdala dokument z naslovom *Analiza radijske ponudbe v Republiki Sloveniji in možnosti za njen razvoj*.¹¹ Eno izmed poglavij je tudi Kakovost sprejema radijskih programov zaradi motenj z italijanske strani, ki ga povzemam v nadaljevanju.

Radijske frekvence ne poznajo državnih meja, zato je treba uporabo frekvenc usklajevati tudi z drugimi državami. Z velikimi težavami se Slovenija že več desetletij srečuje v obmejnih območjih slovensko-italijanske državne meje. Italijanske radijske postaje so namreč mednarodno neusklajene in zato motijo sprejem slovenskih postaj. Dovoljenja za delovanje Italija izdaja na nelegalnih frekvencah, po svoji logiki in po predpisih, ki so v nasprotju z določili Mednarodne telekomunikacijske zveze (ITU) ter sporazumom Ženeva 1984 in Ženeva 2006 (AKOS 2014).

AKOS si že vrsto let prizadeva najti učinkovito in trajno rešitev težav, ki se pojavljajo ob meji z Italijo, a se italijanska administracija ne odziva na opomine. Odbor za radijsko regulativo, ki deluje v okviru ITU, je Italijo večkrat pozval k spoštovanju sporazumov in dogovorov. Kot članica ITU je Italija sicer zavezana k spoštovanju vseh relevantnih predpisov, ki pa se jih ne drži.

S temi problemi se ne sooča samo Slovenija, ampak tudi druge države v bližini Italije – Albanija, Avstrija, Bosna in Hercegovina, Grčija, Hrvaška, Libija, Malta, Črna gora in San Marino. Leta 2011 so se te države na pobudo Mednarodne telekomunikacijske zveze, na

¹¹ Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/files/Za_medije/Novinarska_vprasanja/2016/9_6/AKOS-Analiza-radijske-ponudbe-v-RS-in-moznosti-za-njen-razvoj-Junij-2014.pdf.

njenem sedežu v Ženevi, sestale na prvem multilateralnem sestanku na temo italijanskih motenj.

Zaradi neaktivnosti italijanske administracije in zaradi italijanske politike uporabe slovenskih frekvenc v Italiji je podeljevanje radijskih frekvenc na obmejnem območju zelo oteženo. Na skoraj vsaki slovenski frekvenci je prisoten že vsaj en signal italijanske postaje. Nekateri slovenski uporabniki radijskega spektra, ki imajo dodeljene frekvence na obmejnem območju, se soočajo tudi s tožbami in odškodninskimi zahtevki italijanskih subjektov, ki v Italiji, s slovenskega in mednarodnega vidika nelegalno, uporabljajo iste frekvence. Italijanska sodišča take tožbe rešujejo v korist italijanskih tožnikov, saj naj bi šlo za motnje, ki so nastale z legalnim oddajanjem v Sloveniji.

AKOS je izčrpala že vse možnosti ukrepanja, ki jih ima v okviru svojih pristojnosti. Ob podpori Sveta za radiodifuzijo jih tudi še naprej izvaja. Prizadeva si tudi za večjo pozornost slovenskih državnih organov in diplomacije, saj meni, da je njihova aktivna vloga nujna pri reševanju te problematike.

Presenetljiv je tudi podatek, da RTV Slovenija na obmejnem območju z Italijo uporablja precej večje oddajne moči kot drugod po Sloveniji. S tem vsaj delno poskrbi za pokritost z radijskimi in tudi televizijskimi signali. Moč elektromagnetnega sevanja italijanskih oddajnikov v slovenskih obmejnih krajih sicer ne presega predpisanih vrednosti. Presenetljiva pa je številka, da je kar 92 % signalov na slovenskem območju italijanskih, 6 % slovenskih in 2 % hrvaških.¹²

Zgodba o slovenskih in italijanskih signalih tudi v letu 2016 še nima epiloga. V mesecu marcu je namreč majhna zasebna radijska postaja Radio Dance iz Trsta (ki posluje iz petega nadstropja stanovanjskega bloka), najprej na tržaškem, nato pa še na ljubljanskem okrajnem sodišču dosegla, da ji mora slovenski Radio Center plačati 150.000 evrov odškodnine zaradi motenj pri oddajanju signala. Radio Center sicer deluje na frekvencah, ki jih podeljuje AKOS skladno z mednarodnim ženevskim sporazumom za radijske frekvence, ki pa ga, kot sem že omenila, Italija ne upošteva. Slovenija bo morala tako boljše zaščititi svoje pravice, saj je v

¹² Pridobljeno 20. 7. 2016: <http://www.primorske.si/Primorska/Istra/En-oddajnik-ugasnejo-in-ze-zraste-drugi.aspx>.

nasprotnem primeru ogrožen obstoj radijskih postaj na Primorskem, kjer je približno 50 frekvenc za slovenske postaje, ki segajo tudi čez mejo.¹³

Ker sta oba radia, ki ju analiziram v diplomski nalogi, primorska oziroma obmejna, tudi njune signale motijo italijanski. Signal Radia Robin je moten na obmejnih območjih Krasa, na določenih predelih v Mirnu, Ajdovščini, Rožni dolini in v spodnjem delu Soške doline (Arčon 2015). Ker se nekatere frekvence Radia Koper prekrivajo z italijanskimi, je signal moten vzdolž celotne slovensko-italijanske meje (Šavko 2016).

2.5 Problem glasbenih kvot in slovenskega jezika

Zakon o medijih v 2. poglavju (Posebne določbe o radijskih in televizijskih programih), 5. oddelku (Programske zahteve in omejitve), 2. pododdelku (Programski deleži) 86. člena opredeljuje:

(1) »Najmanj 20 odstotkov vse dnevno predvajane glasbe vsakega radijskega in televizijskega programa mora biti slovenska glasba oziroma glasbena produkcija slovenskih ustvarjalcev in poustvarjalcev«.

(2) »Delež vse dnevno predvajane glasbe iz prejšnjega odstavka znaša najmanj 40 odstotkov, ko gre za vsak posamezni program Radiotelevizije Slovenija. Delež vse dnevno predvajane glasbe znaša najmanj 25 odstotkov, ko gre za radijske in televizijske programe posebnega pomena«.¹⁴

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih (sprejet 1. marca 2016, veljati je začel 9. aprila 2016) uvaja novi člen 86.a, ki določa, da bi morale radijske postaje najmanj 60 odstotkov deleža iz prvega in drugega odstavka 86. člena predvajati v dnevem oddajnem času med 6. in 19. uro.¹⁵

¹³ Pridobljeno 20. 7. 2016: <http://www.delo.si/novice/slovenija/slovensko-sodisce-priznalo-italijansko-radijsko-okupacijo.html>.

¹⁴ Uradni list RS, št. 110/2006, 26. 10. 2006. Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666>.

¹⁵ Uradni list RS, št. 22/2016, 25. 3. 2016. Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2016-01-0831>.

Če predpostavljam, da je vsak dan na radijih predvajanih 100 skladb, za posamezni program Radiotelevizije Slovenija to pomeni, da mora biti slovenskih skladb 40, (24 v dnevnem oddajnem času) na komercialnih radijskih postajah pa mora biti slovenskih skladb 20 (12 v dnevnem oddajnem času).

Preverila sem tudi, kako je z razmerjem med slovenskimi in tujimi pesmimi na analiziranih radijskih postajah. Na Radiu Robin sem preverila glasbo v vseh analiziranih oddajah, na Radiu Koper pa v vseh oddajah, razen v Nočnem obisku, kjer si glasbo izbere gost.

V štirih urah jutranjega programa na Radiu Robin je bilo predvajanih 48 skladb, od tega je bilo slovenskih 14, kar je približno 29 %. V popoldanskem programu je v štirih urah 43 skladb, od tega 17 slovenskih, kar je približno 40 %. V oddaji Ozrimo se pa je v 42 minutah 6 skladb, od tega 2 slovenski, kar je približno 33 %. Povprečje vseh treh oddaj je torej 34 %, kar je 9 % več od zakonsko določenega deleža.

Na Radiu Koper pa je v 5 urah in pol jutranjega/dopoldanskega programa 58 skladb, od tega 27 slovenskih. Iz tega lahko predpostavljam, da je odstotek slovenske glasbe na Radiu Koper približno 46 %. V oddaji Okrog osmih z Mefom je 19 skladb, od tega 11 slovenskih, kar je približno 57 %, v Sveže modri selekciji pa je vseh skladb 36, od tega 11 slovenskih, kar je 36 %. Povprečje vseh slovenskih skladb na Radiu Koper je torej približno 46 %, kar je 6 % več od zakonsko določenega deleža.

3. Empirični del

V analizo sem vključila spontani (nebrani) govor poklicnih in nepoklicnih govorcev Radia Koper in Radia Robin. Vključila sem pogovorne oddaje obeh radijskih postaj, in sicer 3 oddaje z Radia Robin in 4 oddaje z Radia Koper. Zajeti so bili novinarji, napovedovalci in moderatorji: 4 ženske (2 z vsakega radia) in 5 moških (3 z Radia Koper in 2 z Radia Robin). Ker gre za nacionalni in komercialni radio, se programski shemi obeh radijev razlikujeta. Za analizo sem izbrala jutranji program obeh radijskih postaj. Na Radiu Robin jutranji program traja od 6. do 10. ure, vodita ga dva moška voditelja, moderatorja, na Radiu Koper pa je jutranji program razdeljen na dva dela: jutranji program od 6. do 9. ure, nato je na sporedu oddaja Dopoldan in pol. Ker Radio Koper nima vodenege popoldanskega programa, sem si izbrala oddajo Sveže modra selekcija, ki je na sporedu ob sobotah popoldne, na Radiu Robin pa sem si izbrala popoldanski program (od 14. do 18. ure). Poleg tega sem si na obeh programih izbrala še pogovorno oddajo, ki poteka v obliki intervjuja, na Radiu Koper je to Nočni obisk v okviru Nočnega programa Radia Slovenija, na Radiu Robin pa oddaja Ozrimo se. Na Radiu Koper sem izbrala še kontaktno oddajo Okrog osmih z Mefom. Vse oddaje sta mi posredovali obe radijski postaji v kakovostnem posnetku. S prilagojeno transkripcijo oddaj¹⁶ sem analizirala glasoslovje, oblikoslovje, skladnjo in besedje v primerjavi s pravorečno normo in knjižnim jezikom. Za osnovno metodo sem si izbrala pravorečno slušno analizo.

Tatjana Pirc v knjigi *Radio, zakaj te imamo radi* piše o tem, da v radijski jezik prodirajo slengovski izrazi, pogovorni jezik, nesprejemljive nižje pogovorne oblike, prehud narečni govor, polvikanje (2005: 70), kar bom v empiričnem delu poskušala dokazati. V analizo sem vključila samo oddaje, v katerih se pojavlja prosti (nebrani) govor, saj je pri manj formalnem govoru brez predloge kontroliranost govora manjša (Tivadar 2008: 29).

Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija¹⁷ določajo, da mora biti jezik jasen, preprost, jedrnat in nedvoumen. Bralci, voditelji, novinarji in redni ter pogodbeni sodelavci morajo dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižnih jezik

¹⁶ Ker je transkripcija oddaj zelo obsežna, je nisem priložila v diplomsko delo, saj le to presega normativ diplomskega dela na prvi stopnji študija.

¹⁷ Pridobljeno 26. 7. 2016: <http://www.rtv slo.si/strani/pravilnik-o-poklicnih-standardih/9#1.9>.

narodnih skupnosti. Pri branju morajo profesionalni bralci in novinarji uporabljati zborni jezik, splošni pogovorni jezik pa je dopusten pri vodenju pogovorov. Narečja lahko uporabljajo nastopajoči, ki niso zaposleni na RTV Slovenija ali če to zahteva poseben družbeni interes. Z analizo glasoslovja, oblikoslovja, skladnje in besedja bom preverila, ali se knjižni jezik rabi dosledno in ali voditelji ter novinarji uporabljajo zborni, knjižno pogovorni, pokrajinsko pogovorni jezik ali narečje.

Zaradi objektivnosti analize sem vse govorce anonimizirala. Tivadar v članku *Pravorečje, knjižni jezik in mediji* navaja, da je to za raziskave s človeškimi viri nujno potrebno, saj bralec opazuje le analizirane podatke in ne govorcev, ki so javne osebnosti (2008: 31). Voditelje in voditeljice sem opredelila glede na formalni kriterij spola, izobrazbe in časa prisotnosti v medijih.

Tabela 1: Število oddaj, opredelitev govorcev, vključenih v analizo

Radijska postaja	Oddaje	Opredelitev analiziranih govorcev
Radio Koper	Okrog osmih z Mefom (17. 1. 2016)	Pg-m-3-K: Rojen leta 1950 v Postojni, gimnazijski maturant, živi v Izoli, v medijih je prisoten od leta 1974.
	Jutranji program od 6:00 do 9:00 (24. 5. 2016)	Pg-m-1-K: Rojen leta 1983 v Kopru, univerzitetni diplomant medijskih študijev, pred selitvijo v Kanado leta 2016 je živel v Kopru, v medijskem prostoru je bil prisoten od leta 2009 do 2016.
	Dopoldan in pol (24. 5. 2016)	Pg-m-2-K: Rojen leta 1967 v Kopru, osnovnošolska izobrazba, živi v Kopru, v medijih prisoten od leta 1994 dalje.
	Nočni obisk (18. 6. 2016)	Pg-ž-2-K: Rojena leta 1983 v Postojni, po izobrazbi je profesorica slovenščine, živi v Sežani, v medijih prisotna od leta

		2003 dalje.
	Sveže modra selekcija (16. 7. 2016)	Pg-ž-1-K: Rojena leta 1980 v Ljubljani, visokošolska izobrazba, živi v Kopru, v medijih prisotna 18 let.
Radio Robin	Popoldanski program od 14:00 do 18:00 (13. 11. 2015)	Pg-ž-1-R: Rojena 1983 v Šempetru pri Gorici, končana ekonomska gimnazija, živi v Novi Gorici, v medijih je prisotna okoli 8 let.
	Ozrimo se (17. 11. 2015)	Pg-ž-2-R: Rojena 1972 v Šempetru pri Gorici, diplomirana ekonomistka, živi v Novi Gorici, v medijih prisotna okoli 22 let.
	Jutranji program od 6:00 do 10:00 (19. 11. 2015)	Pg-m-1-R: Rojen 1978 v Šempetru pri Gorici, Bachelor of Fine Arts, živi v Novi Gorici, v medijih prisoten okoli 15 let.
		Pg-m-2-R: Rojen leta 1963, trgovska izobrazba, živi v Novi Gorici, v medijih prisoten okoli 21 let.

Oznake govorcev:¹⁸

Pg – poklicni govorec

Ng – nepoklicni govorec

m/ž – moški/ženska

Številke 1, 2, 3 ... – številka nadomešča ime govorca

K – Radio Koper

R – Radio Robin

¹⁸ Način označevanja analiziranih govorcev sem povzela po knjigi *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru* avtorice Alenke Valh Lopert (2013: 111–112).

3.1 Radio Koper

3.1.1 Jutranji program

Za analizo sem izbrala jutranji program, ki je bil na sporedu 24. 5. 2016. Iz triurnega programa sem v programu Audacity izrezala dva dela. Prvi del je oddaja Radijski kviz, drugi del pa je pogovor voditelja z dežurnim meteorologom. Jutranji program je vodil voditelj Pg-m-1-K. V intervjuju, ki sem ga z njim izvedla preko elektronske pošte, je povedal, da se je na oddaje vedno pripravljaj dan prej. Včasih si je določene ideje, ki so mu bile zanimive, zapisal že par dni pred oddajo. Uvod si je vedno napisal isto jutro, preden je šel v eter, da je lahko povzel aktualno dogajanje minulega dne ali pa zajel bistvo tekočega. Velikokrat je namesto pripravljenih besedil med oddajo pripravil nova, glede na aktualno dogajanje tistega dne. Preden je začel z vodenjem oddaje, je vedno naredil sklop govornih vaj, da si je ogrel glasilke. Ker se je jutranji program začne že ob 6. uri, je v studio prihajal pol ure prej, da se je zbudil in prebral pripravljena besedila ter program.

3.1.1.1 Glasoslovna analiza

V glasoslovni analizi sem zajela pregled fonemov in naglasna mesta ter preverila, ali so v skladu s pravorečno normo. Pri samoglasnikih se pojavijo naslednja odstopanja: ozki /e/ namesto knjižnega širokega /ɛ/ (*bréz* ← *brèz*), široki /ɛ/ namesto knjižnega ozkega /e/ (*ozêmlja* ← *ozémlja*), ozki /o/ namesto knjižnega širokega /ɔ:/¹⁹ (*svobódnega* ← *svobôdnega*), ozki /o/ namesto knjižnega širokega /ɔ/ (*visók* ← *visòk*). Dvakrat se pri govoru voditelja Pg-m-1-K pojavi tudi samoglasniški upad sredi besede: *enga* ← *enega*, *devetinštardeset* ← *devetinštirideset*.

Pri soglasnikih je odstop od pravorečne norme pri izgovoru predloga **v**. Voditelj ga dvakrat namesto z zvenečo varianto [w] izgovori kot samostojni zlog s polglasnikom – və – vəkanje: *və ozadju*, *və režiji*.

3.1.1.2 Oblikoslovna analiza

Oblikoslovje sem analizirala po besednih vrstah glede na odstop od knjižne norme.

¹⁹ Z dvopičjem poleg fonema sem označevala dolžine samoglasnikov.

1. Pri sklanjanju samostalnika v 1. moški sklanjatvi: Osebno ime Branko voditelj daljša s *-t-*: *Brankota* ← *Branka*, kar je pogovorna oblika in je v *Slovenskem pravopisu* označena s prazno piko (°), kar označuje nepravilno (v knjižnem jeziku) (1990: 12).
2. Prislov *prav* voditelj enkrat izgovori s pogovorno obliko *prov*. Pri analizi veznikov sem ugotovila, da voditelj samo enkrat namesto veznika *in* uporabi pogovorni veznik *pa* (prvo *pa* drugo raven).
3. Medmeti, ki se pojavljajo v besedilu, so pozdravni (In nekdo je že z nami, *dobro jutro*. In *dobro jutro* komu želim. *Dobro jutro*.) in izrazi za zahvale in prošnje – prosim in hvala (Marko, *najlepša hvala*. *Hvala* za vaš klic. *Najlepša hvala*, da ste poklicali. *Najlepša hvala* vsem, ki ste poklicali in vsem, ki ste poskušali poklicati. Janez Markošek, *najlepša hvala*.).

3.1.1.3 Besedje

Pri analizi besedja ni posebnosti, voditelj ne uporablja narečnih besed, uporabi samo en pogovorni izraz: *sigurno* ← *gotovo*.

Ng-m-1-K: Ma, sigurnu.

Pg-m-1-K: *Sigurno*, kajne.

S tem lahko potrdim, da je kontroliranost pri prostem govoru res manjša (Tivadar 2008: 29), saj voditelj takoj za sogovorcem ponovi pogovorno besedo.

3.1.2 Dopoldan in pol

Dopoldan in pol je magazinsko zasnovana oddaja, ki vsebuje raznolike vsebine: od svetovalnih rubrik do športnih reportaž, glasbenih glasovanj, kulinarčnih koticikov, nagradnih iger, napovednikov in oglašanj v živo.²⁰ Za analizo sem vzela oddajo z dne 24. 5. 2016, ki je na sporedu med 9:00 in 12:30, in jo je vodil voditelj Pg-m-2-K. Analizirala sem dva dela: krajši intervju med dvema novinarjema (med Pg-m-1-K in Pg-m-2-K) in intervju z dvema sogovornikoma v studiu. Voditelj se na oddaje pripravlja različno. Začetek je zelo pomemben, zato nikoli ne začne na slepo, v smislu, kar bo, pa bo. Poudarja, da vedno ve, kaj bo povedal in uvod tudi okrepi z določeno skladbo. Večinoma si stvari zapisuje, sicer pa ima oporne točke napisane na listu, če namerava biti v govoru daljši, ali pa v glavi. Tudi če želi v posameznem delu oddaje izpostaviti neko določeno temo, si pripravi oporne točke. Na

²⁰ Pridobljeno 26. 7. 2016: <http://4d.rtvsllo.si/oddaja/dopoldaninpol/173250483>.

intervjuje se temeljito pripravi in si zapiše vsaj polovico vprašanj, predvsem zaradi tega, ker se o gostu navadno dobro pozanima. Velika škoda bi bila, če bi pozabil, kar so mu povedali informatorji o intervjuvancu. Pri tej oddaji naj poudarim, da je v prvem intervjuju v vlogi intervjuvanca voditelj, ki sem ga analizirala v prejšnjem poglavju (Pg-m-1-K) in sem ga tukaj analizirala še enkrat.

3.1.2.1 Glasoslovna analiza

Odstopanja se pri samoglasnikih pojavljajo pri naslednjih primerih: ozki /e/ namesto knjižnega širokega /ɛ/ (Pg-m-1-K: *v vsém* ← *v vsèm*), ozki /e/ namesto knjižnega širokega /ɛ:/ (Pg-m-1-K: *rékla* ← *rêkla*), široki /ɛ/ namesto knjižnega ozkega /e/ (Pg-m-2-K: *procès* ← *procés*), ozki /o/ namesto knjižnega širokega /ɔ:/ (Pg-m-2-K: *vódu* ← *vôdil*). Pri soglasnikih pa so odstopanja pri izgovoru deležnika na **-l** kot **-u**, kar Toporišič navaja za glasovno lastnost splošnega ali knjižno pogovornega jezika (2004: 18): Pg-m-2-K: *vodu* ← *vodil*, *reku* ← *rekel*, *pozabu* ← *pozabil*. Dvakrat se pojavi tudi kratki nedoločnik, kar je tudi značilnost splošnega ali knjižno pogovornega jezika (prav tam): Pg-m-1-K: *razvijat* ← *razvijati*, *znebit* ← *znebiti*; Pg-m-2-K: *dodat* ← *dodati*.

Za slovenščino je značilno, da v knjižnem jeziku naglasno mesto ni vezano na določen zlog, v nekaterih besedah je namreč naglašen prvi, v nekaterih drugi, lahko tudi kateri izmed sredinskih zlogov. Pravila za določanje naglasnega mesta ni, določen je za vsako besedo posebej (Toporišič 2004: 66). Pri obeh voditeljih se pojavi nekaj naglasnih mest, ki niso v skladu s pravopisno normo. Pri naglaševanju števnikov od dvanajst do devetnajst ne gre toliko za odstop od pravorečne norme, ampak za odstop od norme RTV Slovenija, saj se je znotraj radia in televizije uveljavila oblika z naglasom na osnovi (dvánajst, trínajst ... devétnajst): Pg-m-1-K: *do osemnájstega*, Pg-m-2-K: *šestnájst*. Ostali odstopi od pravopisne norme so še: Pg-m-2-K: *sícer* namesto *sicèr*, *želél* namesto *žêlel*, *príšla* namesto *prišlà*.

3.1.2.2 Oblikoslovna analiza

Pri prislovu se pojavijo naslednje neknjižne oblike: *zdej* ← *zdaj* (Pg-m-1-K: To mene *zdej* vprašaš; Pg-m-2-K: *Zdej* namreč si predstavljam); *pol* ← *potem* (Pg-m-1-K: *Pol* se je začel šele razvijat); *a* ← *ali* (Pg-m-2-K: A je upati); *kej* ← *kaj* (Pg-m-2-K: \exists , bi še *kej* dodal?). Napačna je raba prislova *tam* (Pg-m-2-K: Zakaj prav *tam*?). Po prislovu *tam* se vprašamo z vprašalnico Kje? Ker se sogovornik seli v Kanado, je pravilna oblika prislova *tja*, po katerem

se vprašamo z vprašalnico Kam? Ker ima voditelj Pg-m-2-K v oddaji Dopoldan in pol dva gosta, mora uporabljati tudi dvojino, ki jo enkrat rabi napačno (Pg-m-2-K: in kot umetnika *vas* tole sprašujem).

Medmeti v analiziranem besedilu so pozdravni (Pg-m-2-K: *Pozdravljena*), izrazi za zahvale in prošnje (Pg-m-2-K: *Lepo prosim. Matej, hvala. Hvala vama.* Pg-m-1-K: *Hvala tebi, Iztok*) in posnemovalni (onomatopejski), ki posnemajo smeh, slušne vtise kretenj, giba (Pg-m-1-K: *Am; U ... Mmm*; Pg-m-2-K: *Aha, aha; ha ha ha*).

2.1.2.3 Besedje

Pri analizi besedja sem opazila dve primorsko narečni obliki: *nona* namesto knjižne oblike stara mama, babica (Pg-m-1-K: Če vprašaš mojo *nono*, sem dober v vsem.) in *cejt* namesto knjižne oblike čas, kjer pa gre za naslov skladbe (Pg-m-2-K: Še je *cejt*, zasedba Elevators). Voditelj Pg-m-2-K uporabi tudi nižjo pogovorno obliko, za katero pa se poslušalcem tudi opraviči (/.../ vse kar je okrog glasbe, pa je lahko *zajebano*. /.../ Oprostite, poslušalke in poslušalci, ampak moral sem temu tako reči.). Tukaj lahko potrdim, da v radijski jezik res prodirajo nižje pogovorne oblike. Namesto oblike *pozneje* uporabi obliko, katere raba peša: *kasneje* (Pg-m-2-K: Ali *ə* gre tu za kasneje, ali gre /.../).

3.1.3 Nočni obisk

Analizirala sem Nočni obisk, ki je bil v sklopu Nočnega programa Radia Slovenija na sporedu 18. 6. 2016. Ker je intervju zelo dolg (1 uro in 25 minut), sem s programom Audacity izrezala le dele, kjer govori voditeljica in tako posnetek skrajšala na 25 minut. Voditeljica Pg-ž-2-K, ki je vodila Nočni obisk, se na daljše pogovore pripravlja tako, da se najprej pozanima o intervjuvancu in zbere čim več informacij o njem prek ljudi, ki ga poznajo, in prek spleta. Lažje ji je, če intervjuvanca tudi osebno pozna. Z gostjo nočnega obiska je se voditeljica srečala že par dni pred snemanjem pogovora, da sta se pogovorili o temah intervjuja in zabeležili izhodišča. Iz tega si je voditeljica pripravila okvirna vprašanja, iztočnice, izhodišča in ključne točke. Vprašanja si je razdelila po sklopih, tako da sta z gostjo obdelovali temo za temo in nista skakali z enega področja na drugega. Tematski sklop je v Nočnem obisku zaokrožen z glasbenim izborom. Gost si po večnimi sam izbere glasbo in svoj izbor tudi utemelji.

3.1.3.1 Glasoslovna analiza

Naglasni so v skladu s pravorečno normo, pojavi se eno nepravilno naglasno mesto: *sícer* ← *sicèr*. Pojavi se upad samoglasnikov na koncu besede – pojav kratkega nedoločnika: *bit* ← *biti*, upad na začetku besede: *mela* ← *imela*, upad **a**: *i* ← *aj*: *neki* ← *nekaj* in delna redukcija samoglasnika v polglasnik: *na vəs* ← *na vas*. Enkrat voditeljica deležnik na -l izgovori kot -u: *šou* ← *šel*.

Voditeljica dvakrat predlog **v** izgovori kot samostojni zlog s polglasnikom: : *və tvojem mestu*, *və uredništvu*.

3.1.3.2 Oblikoslovna analiza

Pri oblikoslovni analizi sem zasledila naslednja odstopanja: prislov *zdej* ← *zdaj*; glagoli *spomnem* ← *spomnim*; dvojina *sva prišla* ← *sva prišli* in beseda *Wəpčine* ← *Opčine*. Enkrat voditeljica uporabi pogovorni izraz *okej* (členek soglašanja).

Voditeljica uporablja pozdravne in zahvalne medmete (*Dober večer* vsem skupaj. Rosana Paliaga, *dober večer*. Oziroma *dobrodošla*. *Hvala še enkrat in srečno pot domov*.) ter tudi posnemovalne, ki posnemajo smeh, slušne vtise kretenj, giba (*Mhm*; *mhm*, *tako*; *ha ha ha*; *aha*, *ja*; *aha*; *aha*, *ampak*).

3.1.3.3 Besedje

Pojavljajo se narečne besede *nona*, pogovorni medmet *evo* in narečni primorski veznik *ma*.

3.1.4 Oddaja Sveže modra selekcija

Sveže modra selekcija je oddaja, v kateri voditelji predstavljajo lestvico 20 skladb, hkrati pa poteka tudi SMS-glasovanje za dva glasbena predloga. Skladba z največ predlogi je nato umeščena na vrh lestvice in je v prihajajočem tednu večkrat na dan predvajana v rednem programu Radia Koper, skladba z manj glasovi pa se umesti v drugo polovico lestvice 20 izbranih skladb. Prvotni koncept glasbene oddaje se je razvil leta 1994, takrat se je lestvica imenovala Dvajset modrih, vmes se je imenovala tudi Svežih dvajset modrih, od leta 2003 pa se imenuje Sveže modra selekcija. Analizirala sem oddajo z dne 16. 7. 2016, ki jo je vodila Pg-ž-1-K. Na oddajo se voditeljica pripravi tako, da podatke o glasbenikih najprej poišče na

spletu (Facebook, uradna spletna stran, spletne strani drugih – tujih radijskih postaj, intervjuji na Youtubu). V etru delno tudi improvizira, saj oddaja poteka v živo. Besedilo prilagaja aktualnemu dogajanju na cestah, športnih igriščih ...

3.1.4.1 Glasovna analiza

Pri samoglasnikih se pojavljajo naslednja odstopanja pri naglasih: široki /ɔ:/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*do onemôglosti* ← *do onemóglosti*, *prehôdu* ← *prehódu*, *izstôpu* ← *izstópu*), široki /ɛ/ namesto knjižnega ozkega /e/ (*polnolètnim* ← *polnolétnim*). Pri pretekliku glagola *biti* voditeljica izgovori večjo ožino od knjižne: *bilò* (izgovor o približan u-ju) ← *biló*. Dve naglasni mesti nista v skladu s pravorečno normo: *sícer* ← *sicêr*, *Kleopátra* ← *Kleópatra*.

Namesto zveneče variante [w] pred zvenečimi nezvočniki voditeljica izgovarja zobnoustnični v: *vreme*, *vremenoslovci*, *vremenske*.

3.1.4.2 Oblikoslovna analiza

Prislov *prav* voditeljica izgovarja s pogovorno obliko *prov*.

Voditeljica uporablja pozdravne medmete (*Dober dan*, *Lep pozdrav* v Movraž, *Lep popoldan*, *Dragica*, tudi *vam*. En poseben *pozdravček*. *Gregor*, *pozdravljen*. *Dober dan*. *Pozdrav na ajdovske konce*. In *lepo soboto še naprej*. *Srečno*. *Lep preostanek vikenda* in na slišanje v ponedeljkovem jutru ob šestih.), izraze za zahvalo in prošnjo (*Gregor*, *najlepša hvala*. *Hvala*. *Srečno*. *Hvala vam za vso pozornost*.) in posnemovalne medmete (*Am*; *em*, *mhm*; *he he he*; *wo*).

3.1.4.3 Besedje

Voditeljica uporablja pogovorne izraze: *žurerska* (pogovorno), *firbčna* (nižje pogovorno); manjšalnice: *pozdravček*, *plošček* (v pomenu CD); angleške besede: *featuring* (sodelovanje), *soundtrack* (filmska glasba) in žargon: *dalet* (program, ki ga na Radiu Koper uporabljajo za shranjevanje glasbe, zvočnih posnetkov). Namesto besede (glasbena) lestvica voditeljica uporabi izraz *lestvina*.

3.1.5 Kontaktna oddaja Okrog osmih z Mefom

Oddaja Okrog osmih z Mefom je zbirka voditeljevih tedenskih ali pa vikend srečanj z različnimi zanimivimi ljudmi. Včasih v oddajo dodaja tudi svoja razmišljanja o na videz vsakdanjih stvareh, ki se jih po navadi spregleda v množici velikih tem. Oddajo poslušajo predvsem poslušalci srednjih let, ki sodijo med izobražene poslušalce, in tisti, ki verjamejo, da je lahko nedeljska radijska oddaja bolj zanimiva od televizijskega spektakla ali filma. Analizirala sem oddajo z dne 17. 1. 2016, ki jo je vodil Pg-m-3-K.

V intervjuju, ki sem ga z voditeljem naredila preko elektronske pošte, mi je povedal, da se na oddajo pripravlja tako, da si zapiše oporne točke, včasih pa ima zapisana samo poglavja, ki jih skuša prosto povezovati. Pri svojem nastopu skuša uporabljati slovenski knjižni jezik, vendar z elementi pogovornega jezika, nikakor pa ne dialekta ali slenga. Včasih naredi tudi kakšno napako, ki pa se jim vseeno skuša izogibati.

3.1.5.1 Glasoslovje

Pri glasoslovni analizi naglasov v oddaji Okrog osmih z Mefom sem ugotovila naslednja odstopanja od pravorečne norme: ozki /e/ namesto knjižnega širokega /ɛ:/ (*med lebdénjem* ← *med lebdênjem*, *mnénje* ← *mnênje*, *nagrajénka* ← *nagrajênka*, *vélik* ← *vêlik*), ozki /e/ namesto knjižnega širokega /ɛ/ (*véc* ← *vêč*, *vsé* ← *vsè*, *ugléd* ← *uglêd*, *pogléd* ← *poglêd*, *pogréb* ← *pogrêb*), široki /ɛ:/ namesto knjižnega ozkega /e/ (*odrêku* ← *odrékel*, *vêčji* ← *vécji*, *žênski* ← *žénski*, *očêsi* ← *očési*), široki /ɛ/ namesto knjižnega ozkega /e/ (*desèt* ← *desét*), ozki /o/ namesto knjižnega širokega /ɔ:/ (*dóbro* ← *dôbro*), široki /ɔ/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*takò* ← *takó*, *zelò* ← *zeló*), široki /ɔ:/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*strôške* ← *stróske*, *vlôge* ← *vlóge*, *hôtél* ← *hotél*, *slabôsti* ← *slabósti*, *kôliko* ← *kóliko*, *zakôna* ← *zakóna*, *odhôda* ← *odhóda*, *v Dragônji* ← *v Dragónji*).

Samoglasniški upad se pojavlja na začetku besed (*ma* ← *ima*, *(mora) met* ← *(mora) imeti*, *majo* ← *imajo*, *meli* ← *imeli*, *zginu* ← *izginil*), na sredini besed (*vedli* ← *vedeli*, *kolko* ← *koliko*, *tko* ← *tako*, *narjen* ← *narejen*, *tolko* ← *toliko*, *bla* ← *bila*, *štirnajst* ← *štirinajst*, *konc* ← *konec*, *uporabla* ← *uporabila*), delno reducirani samoglasniki sredi besede (*kær* ← *kar*) na koncu besed (*tud* ← *tudi*, *(mora) met* ← *(mora) imeti*, *lahk* ← *lahko*, *sam (za)* ← *samo (za)*, *al* ← *ali*, *al pa* ← *ali pa*), na koncu besed kot kratki nedoločnik (*verjet* ← *verjeti*, *vprašat* ←

vprašati, odstopit ← odstopiti, priznat ← priznati, preživet ← preživeti, živet ← živeti, skuhat ← skuhati, opravičit ← opravičiti, povedat ← povedati, zahtevat ← zahtevat, bit ← biti).

Tudi naglasna mesta niso vedno v skladu z pravorečno normo. Voditelj za števniko od dvanajst do devetnajst uporablja naglas na končnici: *devetnájstih ← devétnajstih, dvanájst ← dvánajst, štirnájst ← štírinajst*). Večkrat uporablja naglas na začetku besede: *môrda ← mordà, láhko ← lahkó, láhk ← lahkó, závoda ← zavóda, kémieškega ← kemijskega*. Nepravilno naglasi še naslednji besedi: *upokójence ← upokojênce, nekakó ← nekáko*.

Pri soglasnikih pa so odstopanja pri izgovoru deležnika na **-l** kot **-u**: *zginu ← izginil*, pri izgovoru nedoločnika na **-t**: *rečt ← reči*. Nekaj nedoslednosti je pri izgovoru fonema [v]. Nekajkrat ga voditelj izgovori kot zobnoustnični [v] namesto zveneče variante [w]: *vreme ← wreme, vloge ← wloge*.

3.1.5.2 Oblikoslovna analiza

Pri analizi besedila se pri naslednjih prislovihi pojavijo odstopanja od knjižne norme: *zdej ← zdej, tukej ← tukaj, prov ← prav, nekej ← nekaj, sunce ← sonce*. Voditelj priimek Bowie izgovarja kot [buv] namesto [bowi].

V oddaji se pojavljajo pozdravni medmeti (*Halo. Lep dan želim. Lahko noč.*) in posnemovalni medmeti (*Aha; mhm*).

3.1.5.3 Besedje

Voditelj v oddaji uporabi naslednje pogovorne besede: medmet *evo*, veznik *ma* (nar.) *pardon* ← *oprosti*, *penzija* ← *pokoj*, *španovija* (nižje pog.) ← poslovno sodelovanje, *rihtaš* (nižje pog.) ← skrbiš, dve tuji besedi: italijansko *allora* (torej) in angleško *memoriam* (spomin) in dve kletvici: *jebenti sunce* in *putana eva*.

3.2 Radio Robin

3.2.1 Oddaja Ozrimo se

Analizirala sem pogovorno oddajo Ozrimo se, ki je bila na sporedu 17. 11. 2015. Gre za oddajo v obliki intervjuja z vmesnimi krajšimi pogovori in izjavami. Oddajo je vodila voditeljica Pg-ž-2-R. V intervjuju mi je povedala, da se vsi novinarji in voditelji na program pripravljajo enkrat tedensko na kolegiju, kjer se dogovorijo o pomembnih dogodkih in temah, ki jih morajo vključiti v program. Dogovarjajo se tudi, kdo bo prisoten na določenem dogodku in v kakšni obliki bodo o njem poročali v etru. Za določeno temo (pogovor, intervju) se voditelj pripravi sam preko ostalih medijev ali materiala, ki mu ga pošlje sogovornik oziroma po pogovoru z njim. Okvirno imajo pripravljene oporne točke, ki pa jih nikoli ne upoštevajo v celoti, saj se pogovor prilagaja glede na odgovore sogovorca.

3.2.1.1 Glasoslovna analiza

Pri naglasih samoglasnikov se pojavljajo naslednja odstopanja: široki /ɛ/ (dolgi samoglasnik, značilen za primorsko narečje) namesto knjižnega ozkega /e/ (*pèlje* ← *pélje*, *posèbna* ← *posébna*, *pèt* ← *pét*, *lètih* ← *létih*, *pomèšana* ← *poméšana*, *pèlje* ← *pélje*, *tèm* ← *tém*, *počèz* ← *počéz*, *vlèče* ← *vléče*), široki /ɛ:/ namesto knjižnega ozkega /e/ (*izrêdno* ← *izrédi*, *iskrênost* ← *iskrénost*), široki /ɔ:/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*zɡôdbo* ← *zɡódbo*, *pripomôre* ← *pripomóre*, *prilôžnost* ← *prilóžnost*, *teritôrija* ← *teritórija*, *štôrija* ← *štórija*)

Naglasna mesta so večinoma v skladu s pravorečno normo, nepravilni so samo naslednji naglasi: *iz kléti* ← *iz kletí*, *vprašala* ← *vprašála*, *televízijskim* ← *televizíjskim*.

Pri soglasnikih se pojavi en upad soglasnika sredi besede: *nadalevan* ← *nadaljevanj*. Voditeljica predlog *v* izgovarja kot samostojni zlog s polglasnikom *və* namesto z zvenečo oziroma nezvенеčo varianto [**w oz. ɱ**]: *və* današnji, *və* nadaljevanju, *və* vlogi, *və* studiu, *və* štoriji, *və* tvoje, *və* vlogi, *və* življenju, *və* studiu, *və* Eni žlahtni, *və* Žlahtni štoriji, *və* dogovorih, *və* Brdih, *və* ospredju, *və* nadaljevanju, *və* anketi. Tudi fonem [v] voditeljica izgovarja zobnoustnično: *vlogi*, *vloge*, *vlakov*, *vlak*, *vleče*.

3.2.1.2 Oblikoslovna analiza

Pri naslednjih prislovih so rabljene oblike, ki niso v skladu s knjižno normo: *podoug* ← *podolgem*, *a* ← *ali*, *prov* ← *prav*. Pri glagolu izmuzniti gre za izgovor nenaglašenelega deležnika **-il** kot **-u**: *izmúznu* ← *izmúznil*.

Voditeljica uporablja pozdravne medmete (*Dober dan*, spoštovane poslušalke in poslušalci; Zdaj pa v studiu *dober dan* župniku Bonifaciju; Lep dan.), izraze zahvale (*Hvala za pozornost.*) in posnemovalne medmete (*Am; Hə hə hə*).

3.2.1.3 Besedje

Voditeljica uporabi dve pogovorni besedi: *favšarije* (nižje pog.) ← nevoščljivost in *štorija* ← zgodba.

3.2.2 Popoldanski program

Popoldanski program Radia Robin je na sporedu vsak dan od dveh do šestih. Izbrala sem si program, ki je bil na sporedu 13. 11. 2015 in ga je vodila voditeljica Pg-ž-1-R. Popoldanski (in tudi jutranji) program je na Radiu Robin moderiran. Moderacije voditeljev programa so vnaprej pripravljene, največkrat točno zapisane v programu Showprep, ki je skupen vsem, tako da lahko napisano vodijo vsi voditelji. Tako se teme ne podvajajo, če pa se, niso podane na enak način. Ogrodje programa in določene teme so vedno predvidene vnaprej. Voditeljica popoldanskega programa se na oddajo oziroma program pripravi tako, da zbere teme in jih obdeli na svoj način. Načeloma ima besedilo, ki ga želi povedati, pripravljeno. V želji, da se čim bolj poistoveti s poslušalci, Goričani, Primorci, ne uporablja knjižnega jezika, ampak izbira besede, ki jih uporablja tudi sicer, ko je v družbi prijateljev.

3.2.2.1 Glasoslovna analiza

Pri naglasih se pojavljajo naslednja odstopanja: široki /ɛ/ namesto knjižnega ozkega /e/ (*pogrěšamo* ← *pogrésamo*, *rès* ← *rés*, *oprème* ← *opréme*, *nèko* ← *néko*, *petèk* ← *peték*, *zvečèr* ← *zvečér*, *telèsa* ← *telésa*, *desèt* ← *desét*, *lèt* ← *lét*, *besèda* ← *beséda*, *pèt* ← *pét*, *desèt* ← *desét*, *poglèdamo* ← *pogládamo*), široki /ɛ:/ namesto knjižnega ozkega /e/ (v *promêtu* ← *v prométu*, *cênter* ← *cénter*, *nasvêtov* ← *nasvétov*, *promêtna* ← *prométna*), široki /ɔ:/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*pohôda* ← *pohóda*, *v balônu* ← *v balónu*, *kontrôla* ←

kontróla, tónsko ← *tónsko*), široki /ɔ/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*Ròžne* ← *Róžne, tóčno* ← *tóčno*).

Samoglasniški upad na začetku besede se pojavi pri glagolu *mamo* ← *imamo* in *mejte* ← *imejte*. Na sredi besede se pojavlja delna redukcija (*pər* ← *pri, kəšne* ← *kakšne, təm* ← *tam, kəšna* ← *kakšna, dənəs* ← *danes, pərnəsə* ← *prinesel*) ali pa popolni samoglasniški upad (*tko* ← *tako, pazte* ← *pazite, Ajševca* ← *Ajševica, Ajševce* ← *Ajševice, dvajst* ← *dvajset, tolko* ← *toliko, kašna* ← *kakšna, pokličte* ← *pokličite, pərjatle* ← *prijatelje, slišmo* ← *slišimo*). Pri upadu samoglasnikov na koncu besede gre za kratke nedoločnike (*preživet* ← *preživeti, pazit* ← *paziti, zaspət* ← *zaspati, izkoristit* ← *izkoristiti, pozabit* ← *pozabiti*) ali pa le za upad določenega samoglasnika (*al* ← *ali, zarad* ← *zaradi, sam* ← *samo, bolš* ← *boljše*). Upadi soglasnikov so pri naslednjih besedah: *bolš* ← *boljše, manka* ← *manjka, kašno* ← *kakšno, zej* ← *zdaj*. Voditeljica enkrat fonem [v] izgovori kot zobnoustnični pred zvenečim zvočnikom: *vlade* ← *wlade*.

Naglasna mesta niso vedno v skladu s pravorečno normo. Voditeljica števnike od dvanajst do devetnajst naglašuje na koncu besede (*trinájsti* ← *trínajst, trinájsto* ← *trínajsto*). Odstopanja so še pri naslednjih besedah: *láhko* ← *lahkó, Ózeljanu* ← *Ozeljánu, sámó* ← *samó, avtobúsni* ← *ávtobusni, zapéčen* ← *zapečèn*.

3.2.2.2 Oblikoslovna analiza

Odstopanja od knjižne norme so pri naslednjih besedah: *zvečiar* ← *zvečer* (gre za diftong *i:e*), *kej* za knjižni *kaj*, *zdej* za knjižni *zdaj*, *nej* za knjižni *ni*. Voditeljica ponekod izgovarja nenaglašen deležnik na **-al** in **-il** kot **-u**: *poslúšu* ← *poslušal, ustávu* ← *ustávil*, kar je značilnost splošnega ali knjižno pogovornega jezika. Namesto glagola *pokúšali* voditeljica uporabi glagol *pokušávali*. Napačno je neupoštevanje naglasa za c pri sklanjanju samostalnika zbiralci: *zbiralcov* ← *zbiralcev*. Voditeljica enkrat uporabi pogovorni izraz *okej* (členek soglašanja).

V programu se pojavljajo naslednji medmeti: pozdravni (*Srečno pot voznikom. Dober dan želim. Lep pozdrav vsem. Prijetno popoldne želim. Lep pozdrav vsem, ki ste z nami. Lep pozdrav vsem, ki ostajate z nami. Dober večer in lep pozdrav vsem, ki ste z nami. Lepo pozdravljen. Mejte krasen konec tedna in se slišmo.*), izrazi zahvale (*Hvala.*) in posnemovalni medmeti (*Mhm; am; ha ha ha*).

3.2.2.3 Besedje

Voditeljica uporabi nekaj narečnih in pogovornih izrazov: *rabutali* (pog.) ← nabirali na tujem, *cajta* (nar.) ← časa, *facka* (neknj. pog.) ← klofuta, *plata* (sleng) ← CD/zgoščanka.

3.2.3 Jutranji program

Tudi jutranji program je na Radiu Robin moderiran. Vodita ga voditelja Pg-m-1-R in Pg-m-2-R. Analizirala sem jutranji program, ki je bil na sporedu 19. 11. 2015 od šestih do desetih. Ker sta voditelja jutranjega programa dva, si naredita nabor tem, ki jih nameravata obdelati v etru in jih nato sproti izločata po sistemu aktualnosti – glede na to, kaj lahko naredita najbolj zanimivo in kaj lahko vključita v minuto in pol, kolikor traja posamezen vklop v program. Vklopi v živo so pripravljene vnaprej, vsak voditelj (moderator) ima točno določeno vlogo. Voditelj Pg-m-1-R po navadi vodi zgodbo, Pg-m-2-R pa to komentira in zaključuje. Redko sta vlogi obrnjeni, saj ima Pg-m-1-R vlogo »resnega« voditelja. Redko se zgodi, da je določen del programa tudi spontan in ni vnaprej pripravljeno, kdo bo kaj rekel. Pg-m-1-R se na program pripravlja vsak dan po zaključku programa aktualnega dne, zvečer pregleda tudi slovenske in tuje medije glede dogodkov tekočega dne. Pg-m-2-R pa poišče atraktivne teme, ki so aktualne ali pomembne za posameznika in jih (sam ali v paru s sovoditeljem) oblikuje v obliko, ki je primerna za radijski program – če tema dopušča bolj zabavno, a še vedno informativno. Včasih si pripravi celotno besedilo, včasih pa samo oporne točke ali iztočnice.

3.2.3.1 Glasoslovje

V jutranjem programu Radia Robin je velika razlika med obema voditeljema. Medtem ko Pg-m-1-R govori splošni ali knjižno pogovorni jezik, pa Pg-m-2-R uporablja tudi elemente narečja (primorske narečne skupine, kraškega narečja). V veliko primerih naglas ni v skladu s pravopisno normo, saj je širši: /ɛ:/ namesto knjižnega ozkega /e/ (Pg-m-1-R: *cêntra* ← *céntra*, *cênter* ← *cénter*, *preglêda* ← *pregléda*, *kontêjner* ← *kontéjner*; Pg-m-2-R: *kontêjnerjih* ← *kontéjnerjih*, *konkurênce* ← *konkurénca*, *konkurênce* ← *konkurénce*, *kontêjnerje* ← *kontéjnerje*, *mimoidôče* ← *mimoidóče*, *kontêjnerjev* ← *kontéjnerjev*, *pêsmimi* ← *pésmimi*, *têžki* ← *téžki*, *strêsu* ← *strésu*), široki /ɛ:/ namesto knjižnega ozkega /e/ (Pg-m-1-R: *desèt* ← *desét*; Pg-m-2-R: *desèt* ← *desét*, *tèden* ← *téden*, *zvečèr* ← *zvečér*), široki /ɔ:/ namesto knjižnega ozkega /o/ (*zabôjnik* ← *zabójnik*, *primôrski* ← *primórski*, *zapôra* ← *zapóra*, *refôrmi* ← *refórmi*; Pg-m-2-R: *prilôžnost* ← *prilóžnost*, *Rôžno* ← *Róžno*, *iz Posôčja* ← *iz Posóčja*),

široki /ɔ/ namesto ozkega /o/ (Pg-m-1-R: *naròbe* ← *naróbe*; Pg-m-2-R: *zaròte* ← *zaróte*), ozki /o/ namesto knjižnega širokega /ɔ:/ (Pg-m-2-R: *kónca* ← *kônca*).

Samoglasniški upadi se pojavijo na začetku besede (Pg-m-2-R: *met* ← *imeti*; *maste* ← *imaste* (*imate*), *mamo* ← *imamo*, *mejli* ← *imeli*, *zgedalo* ← *izgedalo*). Na sredi besed izpadejo samoglasniki pri naslednjih primerih: Pg-m-1-R: *blo* ← *bilo*, *delavc* ← *delavec*, *človk* ← *človek*, *tolko* ← *toliko*, *dvaindvajst* ← *dvaindvajset*; Pg-m-2-R: *nardit* ← *narediti*, *pravt* ← *praviti*, *dvajsti* ← *dvajset*, *bli* ← *bili*, *tku* ← *tako*, *dəns* ← *danes*, *kolko* ← *koliko*, *malco* ← *malico*, *enga* ← *enega*, *tko* ← *tako*, *človk* ← *človek*, *tolko* ← *toliko*, *dvajst* ← *dvajset*, *přnas* ← *pri nas*, *našga* ← *našega*. Na sredi besede se pojavi tudi samo delna redukcija samoglasnikov: Pg-m-2-R: *vdihənt* ← *vdihniti*, *djəlamo* ← *delamo*, *kəšnu* ← *kakšno*, *ləhko* ← *lahko*, *məlček* ← *malček*, *kəšna* ← *kakšna*, *təku* ← *tako*, *kəku* ← *kako*, *jəs* ← *jaz*, *wəjske* ← *vojske*, *wəjski* ← *vojski*, *məjn* ← *manj*, *dəns* ← *danes*, *məlček* ← *malček*, *vəš* ← *veš* (kaj).

Na koncu besede se pojavi popolni upad (Pg-m-1-R: *mal* ← *malo*, *zarad* ← *zaradi*; Pg-m-2-R: *bit* ← *biti*, *zarad* ← *zaradi*, *bejž* ← *bejži*, *al* ← *ali*, *tud* ← *tudi*, *met* ← *imeti*, *štir* ← *štiri*) ali samo delna redukcija (Pg-m-2-R: *kə* ← *ki*). Končni upad so lahko tudi kratki nedoločniki, kar je značilnost splošnega ali knjižno pogovornega jezika (Pg-m-1-R: *preverit* ← *preveriti*, *ločevat* ← *ločevati*, *vedet* ← *vedeti*; Pg-m-2-R: *dihat* ← *dihati*, *pravt* ← *praviti*, *vrnit* ← *vrniti*, *sekirat* ← *sekirati*, *vdihənt* ← *vdihniti*, *poylobit* ← *poglobiti*, *nardit* ← *narediti*, *bat* ← *bati*, *ostat* ← *ostati*, *klepetat* ← *klepetati*, *pečt* ← *peči*).

V nekaterih primerih upadejo tudi soglasniki: Pg-m-2-R: *včera* ← *včeraj*, *kuəšče* ← *koščke*, *oprejo* ← *odprejo*, *kašni* ← *kakšni*. Posebnost pri soglasnikih je tudi izgovor primorskega **g**-ja pri voditelju Pg-m-2-R: *posebneɣa* ← *posebnega*, *ɣlede*, *vzdijnila* ← *vzdignila*, *ɣospodarske* ← *gospodarske*, *ɣa* ← *ga*, *druɣačne* ← *drugačne*, *v ɣorici* ← *v Gorici*, *beyunska* ← *begunska*, *ɣrilc* ← *Grilc*, *poylobit* ← *poglobiti*. Voditelj Pg-m-2-R fonem [v] enkrat izgovori zobnoustnično: *vreme* ← *wreme*.

Voditelj Pg-m-2-R pri števnikih od dvanajst do devetnajst uporablja naglas na začetku besede: *dvánajst*, *pétnajst*. Naglasna mesta odstopajo od pravorečne norme v naslednjih primerih: Pg-m-1-R: *avtocésti* ← *ávtocesti*; Pg-m-2-R: *dóma* ← *domá*, *láhko* ← *lahkó*, *préveč* ← *prevèč*, *sámo* ← *samó*, *Kósovelovem* ← *Kosovélovem*, *přšla* ← *prišlà*, *sícer* ← *sicèr*, *zəčnejo* ← *zəčnějo*.

3.2.3.2 Oblikoslovna analiza

Pri oblikoslovju je posebnost pri glagolih, in sicer izgovor nenaglašenelega deležnika **-el, -il, -el** kot **-u** : Pg-m-1-R: *reku* ← *rekel*; Pg-m-2-R: *povjədu* ← *povedal*, *povedu* ← *povedal*, *lenaru* ← *lenaril*, *pomiru* ← *pomiril*, *raztrelu* ← *razstrelil*, *predavu* ← *predaval*, *poviədu* ← *povedal*, *razumu* ← *razumel*, *přšu* ← *priřel*, *zastavu* ← *zastavil*, *vozu* ← *vozil*, *ujəzu* ← *ujezil*, *pravu* ← *pravil*. Pri glagolih so odstopanja še v naslednjih primerih: Pg-m-1-R: *rečt* ← *reči*, *bejži* ← *pojdi*; Pg-m-2-R: *uzdigəlni* ← *vzdignili*, *perleljali* ← *pripeljali*, *pərlaufali* ← *pritekli*, *se ne daji* ← *se ne dajo*, *jəma* ← *ima*, *zatolčej* ← *zatolčejo*, *jəřčem* ← *iřčem*. Voditelj Pg-m-2-R pri nekaterih samostalnikih spremeni obliko: *silu* ← *silo*, *prikolicu* ← *prikolico*, *fəžu* ← *fizol*, *nosuve* ← *nosove*, *voj* ← *voljo*, *urate* ← *vrata*.

V kraškem narečju, kamor spada tudi govor Nove Gorice, se pojavljajo tudi diftongi. Voditelj Pg-m-2-R uporabi naslednje: *piət* ← *pet*, *maruənou* ← *maronov*, *deilajo* ← *delajo*, *niəžən* ← *nežen*, *liət* ← *let*, *stuə* ← *sto*, *luəčeno* ← *ločeno*, *buəgi* ← *ubog*, *viə* ← *ve*, *miljuəni* ← *milijoni*, *riəs* ← *res*, *zstuəjn* ← *zastonj*, *ruəba* ← *roba*, *poviəmo* ← *povemo*, *ciəu* ← *cel*, *buəyemu* ← *ubogemu*, *viəř* ← *veř*, *lepua* ← *lepo*.

Pri ostalih besednih vrstah so posebnosti še pri prislovih, pridevniški besedi, samostalniški besedi, zaimkih, predlogih in veznikih:

- prislov: Pg-m-1-R: *zdej* ← *zdaj*, *pole* ← *potem*, *kej* ← *kaj*, *pol* ← *potem*, *deleč* ← *daleč*, *ne da* ← *kajne da*; Pg-m-2-R: *včerej* ← *včeraj*, *neč* ← *nič*, *prov* ← *prav*, *kaku* ← *kako*, *hitru* ← *hitro*, *zato* ← *zato*, *bulše* ← *bolje*, *pole* ← *potem*, *kej* ← *kaj*, *zjutro* ← *zjutraj*, *poj* ← *potem*, *zdej* ← *zdaj*, *tu* ← *to*, *globoku* ← *globoko*, *nje* ← *ne*, *wəni* ← *zunaj*, *an pikič* ← *malo*, *nə* ← *ne*, *ənkoder* ← *nikoder*, *ža* ← *že*, *taku* ← *tako*.
- pridevniška beseda: Pg-m-2-R: *stu* ← *sto*, *gviřnu* ← *gviřno*.
- samostalnik: Pg-m-2-R: *s karta* ← *s kartona*.
- sklanjatve: Pg-m-2-R: *nimasta* ← *nimata*, *stavkaji* ← *stavkajo*, *bojo* ← *bodo*, *un* ← *tisti*, *v dreki* ← *v dreku*, *unim (daj.)* ← *tistim*.
- spol: Pg-m-2-R: *vsa seksi* ← *ves seksi (povsem je prenovljen, vsa seksi in nov)*.
- zaimek: Pg-m-2-R: *ki* ← *kaj*, *kdu* ← *kdo*, *obedne* ← *nobene*.
- predlog: Pg-m-2-R: *szi* ← *s*.
- veznik: Pg-m-1-R: *ma*; Pg-m-2-R: *ma*; *a (A mi k smo 20 let pod vodo)*; *o (zarad orožja, o zarad smeti)*; *ku* ← *kot*, *kude* ← *kot da*.

Voditelja uporabljata pozdravne (Pg-m-1-R: *Dobro jutro, dober dan; Dobro jutro; dobro jutro* želim; *Dobro jutro in prijeten dan* želim; *Dobro jutro in lepo pozdravljeni* v nov dan; *Dobro jutro in prijeten dan*; *Dobro jutro in prijeten dan* želiva; *dobro jutro* vsem, ki ste v naši družbi; Pg-m-2-R: In *dobro jutro* na valovih Radia Robin; *Dobro jutro; dobro jutro* na valovih Radia Robin; *Dobro jutro in dober dan*) in posnemovalne medmete (Pg-m-1-R: *Am; jah; ha ha ha*; Pg-m-2-R: *jipi; iha; wuf; sšššic; pha; všvšvš; dždždžd; zzzing; aaah; mmm; nhaa; aaa; halo; mah; ha ha ha*).

3.2.3.3 Besedje

Kot sem že omenila, voditelj Pg-m-2-R uporablja veliko narečnih (primorskih) besed iz izrazov iz italijanščine: *perro* ← *ampak*, *malora* ← *vrag* (nar.), *wado* ← *vodo* (nar.), *porkeriju* ← *svinjarija* (nar.), *ložavamo* ← *dajemo* (nar.), *bufeta* ← *bara*, *bifeja* (pog.), *menaže* ← *malice* (nar.), *šoldov* ← *denarja* (nar.), *kažin* ← *kaos*, *nered* (nar.), *nonke* ← *babice* (nar.), *v boški* ← *v gozdu* (nar.), *eko* (nar.) ← *glej; o, glej nas* (Eko, take mam najrajši; Eko, zborček Radia Robin, ja), *šepati* (nar.) ← *nalagati se*, *mulirali* ← *reagirali*, ne mulirajo ← *ne odreagirajo*; *szi šarimoniju* (nar.) ← *s ceremonijo*. Nekajkrat uporabi tudi pogovorne izraze: *seksi*, *cvirən*, *štamperle* (nižje pog.), *bukvu* (pog.), *cajt* (pog.), *tavžent* (nižje pog.), *kafe* (pog.), *s kafetom* (pog.), *klapa* (pog.), *gvišnu* (nižje pog.), *babe* (slabš.), *banda* (slabš.), *prasce* (nizko). Oba voditelja nekajkrat uporabita tudi manjšalnice: Pg-m-1-R: *minutke*, *zborček*, *mičkeni*, *kanibalčki*; Pg-m-2-R: *zborček*, *určke*.

4. Zaključek

V diplomski nalogi sem se ukvarjala z jezikom na komercialnem in nacionalnem radiu. Preverjala sem, v kolikšni meri je jezik na obeh radiih v skladu s pravorečno normo. Analizirala sem sedem pogovornih oddaj – štiri z Radia Koper in tri z Radia Robin. Znotraj vsake oddaje sem analizirala glasoslovje, oblikoslovje in besedje. Pred začetkom analize sem predpostavila, da bo jezik na Radiu Koper, ki je nacionalni radio, bolj pravorečno pravilen kot na komercialnem Radiu Robin, saj oba radia poznam iz svojega okolja. Za cilj diplomske naloge sem si tako zadala, da z analizo preverim, ali je jezik na nacionalnem radiu res bolj pravorečno pravilen kot na komercialnem. Z analizo so se ta pričakovanja delno potrdila, saj so se tudi na Radiu Koper pojavljale značilnosti splošno ali knjižno pogovornega jezika, seveda v manjši meri kot na Radiu Robin, kjer je bilo zaznati tudi narečne značilnosti. Tatjana Pirc je v knjigi *Radio, zakaj te imamo radi* pisala o tem, da v radijski jezik prodirajo slengovski izrazi, pogovorni jezik, nesprejemljive nižje pogovorne oblike, prehod na narečni govor in polvikanje. RTV Slovenija pa v *Pravilniku o poklicnih standardih* določa, da morajo novinarji uporabljati zborni jezik, splošni pogovorni jezik pa je dopusten pri vodenju pogovorov. Oboje sem v empiričnem delu tudi preverjala.

V oddajah na Radiu Koper se knjižni jezik rabi dosledno, voditelji večinoma uporabljajo zborni jezik, ki pa vsebuje tudi elemente knjižno pogovornega jezika, narečja v govoru voditeljev na Radiu Koper ni mogoče zaznati. Voditelji na Radiu Koper uporabljajo naslednje lastnosti splošnega ali knjižno pogovornega jezika: izgovor deležnika na **-l** kot **-u**, kratki nedoločnik:

Tabela 2: Lastnosti splošnega ali knjižno pogovornega jezika na Radiu Koper

	Izgovor deležnika na -l kot -u	Kratki nedoločnik
Pg-m-1-K		razvijat, znebit
Pg-m-2-K	vodu, reku, pozabu	dodat
Pg-m-3-K	zginu	
Pg-ž-1-K		
Pg-ž-2-K	šou	bit

Znotraj RTV Slovenija se je uveljavilo pravilo, da števnike od dvanajst do devetnajst naglašujemo na začetku. Odstopanje od tega pravila je pri voditeljih Pg-m-1-K, Pg-m-2-K, Pg-m-3-K, ki števnike nekajkrat naglasijo na koncu: Pg-m-1-K: do osemnajstega, Pg-m-2-K: šestnajst, Pg-m-3-K: devetnajst, dvanajst, štirinajst. Z analizo govora voditeljev lahko tudi potrdim, da v radijski jezik včasih res prodirajo nižje pogovorne oblike, saj voditelja Pg-m-2-K in Pg-m-3-K enkrat uporabita kletvice.

Ostale pogovorne oblike, ki se še pojavljajo pri voditeljih na Radiu Koper so: prislovi *prov* ← *prav* (Pg-m-1-K, Pg-m-3-K, Pg-ž-1-K), *zdej* ← *zdaj* (Pg-m-1-K, Pg-m-2-K, Pg-m-3-K), *pol* ← *potem* (Pg-m-1-K), *tukej* ← *tukaj* (Pg-m-3-K), *nekej* ← *nekaj* (Pg-m-3-K), *a* ← *ali* (Pg-m-2-K), zaimek *kej* ← *kaj* (Pg-m-2-K), veznik *pa* (Pg-m-1-K). Izpostavila bi še primorsko narečno besedo *nona* (Pg-m-1-K, Pg-ž-2-K), primorski veznik *ma* (Pg-ž-2-K) in italijanski veznik *allora* ← *torej* (Pg-m-3-K).

Pričakovanja pri Radiu Robin so bila, da bo jezik voditeljev manj pravorečno pravilen in z več značilnostmi knjižno pogovornega jezika in tudi narečja. Ker sem pri analizi oddaj na Radiu Robin med drugim zajela jutranji in popoldanski program, ki ga vodijo moderatorji, sem pričakovala, da bo tudi jezik bolj spontan in naraven. Ravno spontan in naraven jezik je most med novinarji oziroma voditelji in poslušalci.

Lastnosti splošnega ali knjižno pogovornega jezika, ki jih rabijo voditelji na Radiu Robin so:

Tabela 3: Lastnosti splošnega ali knjižno pogovornega jezika na Radiu Robin

	Izgovor deležnika na -l kot -u	Kratki nedoločnik
Pg-m-1-R	reku	preverit, ločevat, vedet
Pg-m-2-R	povjədu, povedu, lenaru, pomiril, razstrelu, predavu, razumu, pršu, zastavu, vozu, ujəzu, pravu	dihat, pravt, vrnit, sekirat, vdihənt, poylobit, nardit, bat, ostat, klepetat, pečt
Pg-ž-1-R	izmuznu	
Pg-ž-2-R	poslušu, ustavu	preživet, pazit, zaspāt, izkoristit, pozabit

Voditelji števnike od dvanajst do devetnajst naglašujejo na začetku ali na koncu besede. Voditeljica Pg-ž-2-R jih naglašuje na koncu (*trinájsti, trinájsto*), voditelj Pg-m-2-R pa na začetku besede (*dvánajst, pétnajst*).

Značilnosti primorskega narečja, ki se pojavljajo pri govoru voditeljev na Radiu Robin, so diftongi pri Pg-ž-2-R (*zvečiər ← zvečer*), Pg-m-2-R (*piət ← pet, maruənou ← maronov, deilajo ← delajo, niəžən ← nežen, liət ← let, stuə ← sto, luəčeno ← ločeno, buəgi ← ubog, viə ← ve, miljuəni ← milijoni, riəs ← res, zstuəjn ← zastonj, ruəba ← roba, poviəmo ← povemo, ciəu ← cel, buəyemu ← ubogemu, viəš ← veš, lepua ← lepo*) in izgovor primorskega priporniškega **g**-ja pri voditelju Pg-m-2-R, vendar samo pri nekaterih besedah (*posebneya ← posebnega, ylede ← glede, vzdijnila ← vzdignila, yospodarske ← gospodarske, ya ← ga, druycəne ← drugačne, v yorici ← v Gorici, beyunska ← begunska, yrilc ← Grilc, poylobit ← poglobiti*).

Tudi na Radiu Robin se pojavljajo pogovorne oblike: prislovi *prov ← prav* (Pg-ž-1-R, Pg-m-2-R), *a ← ali* (Pg-ž-1-R), *kej ← kaj* (Pg-ž-2-R, Pg-ž-1-R, Pg-m-2-R), *zdej ← zdaj* (Pg-m-1-R, Pg-ž-2-R, Pg-m-2-R), *nej ← ni* (Pg-ž-2-R), *pole ← potem* (Pg-ž-1-R, Pg-m-2-R), *pol ← potem* (Pg-ž-1-R), *deleč ← daleč* (Pg-ž-1-R), *ne da ← kajne da* (Pg-ž-1-R), *včerej ← včeraj* (Pg-m-2-R), *neč ← nič* (Pg-m-2-R), *kaku ← kako* (Pg-m-2-R), *hitru ← hitro* (Pg-m-2-R), *bulše ← bolje* (Pg-m-2-R), *zjutro ← zjutraj* (Pg-m-2-R), *poj ← potem* (Pg-m-2-R), *tu ← to* (Pg-m-2-R), *globoku ← globoko* (Pg-m-2-R), *nje ← ne* (Pg-m-2-R), *wəni ← zunaj* (Pg-m-2-R), *an pikič ← malo* (Pg-m-2-R), *nə ← ne* (Pg-m-2-R), *ənkoder ← nikoder* (Pg-m-2-R), *ža ← že* (Pg-m-2-R), *taku ← tako* (Pg-m-2-R), zaimki *ki ← kaj* (Pg-m-2-R), *kdu ← kdo* (Pg-m-2-R), *obedne ← nobene* (Pg-m-2-R) in primorski veznik *ma* (Pg-m-1-R, Pg-m-2-R). Ker se Radio Robin nahaja blizu meje, se v govoru voditelja Pg-m-2-R zazna tudi italijanski vpliv: *malora, perro, eko*.

Zaključimo lahko, da je jezik na Radiu Koper pravorečno ustreznejši, z vplivi knjižno pogovornega jezika, kot jezik na Radiu Robin, kjer se pri voditeljih poleg značilnosti knjižno pogovornega jezika zazna tudi narečna pripadnost.

5. Viri in literatura

Viri:

- Martina Arčon, 2015. Intervju z urednico Radia Robin. Po elektronski pošti (24. 11. 2015).
- Radio Koper, 2016. Jutranji program (24. 5. 2016).
- Radio Koper, 2016. Oddaja Dopoldan in pol (24. 5. 2016).
- Radio Koper, 2016. Oddaja Nočni obisk (18. 6. 2016).
- Radio Koper, 2016. Oddaja Okrog osmih z Mefom (17. 1. 2016).
- Radio Koper, 2016. Oddaja Sveže modra selekcija (16. 7. 2016).
- Radio Robin, 2015. Jutranji program (19. 11. 2015).
- Radio Robin, 2015. Oddaja Ozrimo se (17. 11. 2015).
- Radio Robin, 2015. Popoldanski program (13. 11. 2015).
- Andrej Šavko, 2016. Intervju z odgovornim urednikom Radia Koper (22. 7. 2016). Po elektronski pošti (11. 12. 2015).

Literatura:

- Miloš Ivančič, 2012: *Radio kot Radio Koper*. Koper [samozaložba]. 11, 22–23, 26, 31–34.
- Alenka Valh Lopert, 2006: Skladenjski elementi govornega jezika v jutranjem programu komercialnega radia (Radio City). *Jezikoslovni zapiski* 12/2. 54, 56.
- Alenka Valh Lopert, 2009: Nacionalni in komercialni radio – jezikoslovcjev pogled na radijski jezik. *Teorija in praksa* 46/6. 770–772.
- Alenka Valh Lopert, 2013: *Med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih v Mariboru*. Maribor: Litera. 75–77, 90–91, 94, 97–98.
- Tatjana Pirc, 2005: *Radio, zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan. 70.
- Natalija Sinkovič, 2010: *Smernice za kulturo radijskega govora (na primeru Radia Slovenija)*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta. 75, 77.
- Hotimir Tivadar, 2003: Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. *Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa – Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 288–289.
- Hotimir Tivadar, 2003: Podoba in funkcija govornega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. *Obdobja* 22. 442.

- Hotimir Tivadar, 2008: Pravorečje, knjižni jezik in mediji. *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 44. 28–29, 31.
- Jože Toporišič, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja. 18, 66.

Spletne strani:

- AKOS, 2014: Analiza radijske ponudbe v Republiki Sloveniji in možnosti za njen razvoj. Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/files/Za_medije/Novinarska_vprasanja/2016/9_6/AKOS-Analiza-radijske-ponudbe-v-RS-in-moznosti-za-njen-razvoj-Junij-2014.pdf. 8.
- Dopoldan in pol. Pridobljeno 27. 6. 2016: <http://4d.rtvlo.si/oddaja/dopoldaninpol/173250483>.
- Ministrstvo za kulturo, Direktorat za medije, 2014: Pregled medijske krajine v Sloveniji. Pridobljeno 18 .7. 2016: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf. 39.
- Območje slišnosti Radia Robin po občinah. Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.radiorobin.si/images/stories/pdf/POSLUSANOST2016.pdf>.
- Alenka Pfajfar, Matjaž Robinšak, 2013: Poslušnost radijskih postaj. Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/files/Elektronski_mediji/Medijska_ucilnica/Raziskave_in_analize/2013-10-04-APK107-poslusanost-radijev-in-navade-poslusalcev-porocilo.pdf. 26.
- Poslušnost Radia Robin. Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.radiorobin.si/oradiu/poslusanost>.
- Helena Race, 7. 5. 2014: En oddajnik ugasnejo in že zraste drugi. Pridobljeno 20. 7. 2016: <http://www.primorske.si/Primorska/Istra/En-oddajnik-ugasnejo-in-ze-zraste-drugi.aspx>.
- Radijski in televizijski programi. Pridobljeno 20. 7. 2016: http://www.akos-rs.si/ra-in-tv-programi?search=search&page=1&vrsta_postaje=ra&imetnik=-1&program_ra=-1&stDovoljenje_ra=-1&status_ra=-1&program_tv=-1&stDovoljenje_tv=-1&status_tv=-1&storitev_avms=&sort=program&direction=ASC#obroba.
- Radio Koper (slovenski program). Pridobljeno 6. 6. 2016: http://www.rtvlo.si/modload.php?c_menu=4&c_mod=rtvoddajeradio.

- Svet RTV Slovenija, 2000: Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija. Pridobljeno 26. 7. 2016: <http://www.rtv slo.si/strani/pravilnik-o-poklicnih-standardih/9#1.9>.
- Boris Šuligoj, 17. 3. 2016: Slovensko sodišče priznalo italijansko radijsko okupacijo. Pridobljeno 20. 7. 2016: <http://www.delo.si/novice/slovenija/slovensko-sodisce-priznalo-italijansko-radijsko-okupacijo.html>.
- Uradni list RS, št. 110/2006, 26. 10. 2006. Pridobljeno 21. 7. 2016: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666>.
- Uradni list RS, št. 22/2016, 25. 3. 2016. Pridobljeno 21. 7. 2016 <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2016-01-0831>.
- Zakon o medijih, 1. poglavje, 1. oddelek, 2. člen. Pridobljeno 21. 7. 2016: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=76040>.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 15. septembra 2016

Meta Škvarč